

Prešovská univerzita v Prešove

Pedagogická fakulta

Vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou

**TRANSFORMÁCIA EDUKÁCIE V PREDPRIMÁRNOM,
PRIMÁRNOM A ŠPECIÁLNO M VZDELÁVANÍ
V 21. STOROČÍ**

organizovaná pri príležitosti
75. výročia založenia
Pedagogickej fakulty v Prešove

ABSTRAKTY PRÍSPEVKOV

19. – 20. septembra 2024

Prešov, Slovenská republika

Prehľad tematických sekcií

A1	Pregraduálna príprava učiteľov 1
A2	Pregraduálna príprava učiteľov 2
B1	Inklúzia a vzdelávanie osôb so špecifickými potrebami
B2	Podpora osôb so špecifickými vzdelávacími potrebami
B3	Diagnostika a stimulácia v špeciálnopedagogickej praxi
C1	Sympóziu Fenomén obrazovej knihy v edukácii 1
C2	Sympóziu Fenomén obrazovej knihy v edukácii 2
C3	Sympóziu Fenomén obrazovej knihy v edukácii 3
D1	Človek, príroda, zdravie
D2	Človek a spoločnosť
E1	Predškolská edukácia 1
E2	Predškolská edukácia 2
F1	Pedagogicko-psychologické aspekty edukácie 1
F2	Pedagogicko-psychologické aspekty edukácie 2
G	Hudobná a výtvarná edukácia
H1	Matematická edukácia
H2	Matematická edukácia v rozšírenej realite
I	Digitalizácia vzdelávania
J	Jazyk, reč, komunikácia
K	Šport a pohyb

Časový harmonogram rokovania a priradenie miestností

BLOK	ČAS	MIESTNOSŤ A TEMATICKÁ SEKCIA				
Plenárne rokovanie	9,10 – 11,00	E203				
Rokovanie v sekciách		E223	E225	E142	E144	E143
I.	11,15 – 12,45	A1	B1	C1	D1	E1
		OBED				
II.	13,45 – 15,00	A2	B2	C2	D2	E2
		PRESTÁVKA				
III.	15,15 – 16,30	F1	B3	C3	G	H1
		PRESTÁVKA				
IV.	16,45 – 18,15	F2	I	J	K	H2

KVALITA VO VYSOKOŠKOLSKOM PRIESTORE*prof. Ing. Jana Burgerová, PhD.*

Príspevok je úvahou podloženou faktami o vysokoškolskom priestore, o vnútorných systémoch kvality splňujúcich európske štandardy, o tvorivej činnosti a vzdelávaní, o sebareflexii a sebahodnotení tvorivých pracovníkov.

Kľúčové slová: kvalita; štandardy kvality; tvorivá činnosť; nové trendy vzdelávania.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra prírodovedných a technických disciplín

**INDUKTÍVNE MYSLENIE ŠTUDENTOV ŠTUDIJNÉHO PROGRAMU
PREDŠKOLSKÁ PEDAGOGIKA***Dr. habil. PaedDr. Kinga Horváth, PhD. – prof. Péter Tóth, PhD.*

Medzinárodná literatúra o induktívnom myslení je pomerne bohatá. Prístup z hľadiska mäkkých zručností však možno považovať za relatívne nový.

Hlavným cieľom výskumu bolo komplexne analyzovať úroveň rozvinutosti induktívneho myslenia študentov prvého ročníka študijného programu predškolská pedagogika, čas strávený riešením úloh a testových položiek a preskúmať vzťah medzi časom venovaným riešeniu úloh a úspešnosťou riešenia testu.

Z výskumu prebiehajúceho na Univerzite J. Selyeho, ktorého sa zúčastnilo 127 študentov študijného programu predškolská pedagogika, možno vyvodiť nasledujúce závery: (1) abstraktné a analogické myslenie študentov je stredne rozvinuté, diagramatické myslenie je slabšie; (2) existuje korelácia medzi časom stráveným riešením úloh a výsledkami v teste; (3) typy úloh aj študentov možno klasifikovať podľa využitia času; (4) rodičia 10 % najlepších študentov majú vysokoškolské vzdelanie, žijú v meste a maturovali v gymnáziu s vyučovacím jazykom maďarským; (5) študenti externej formy štúdia strávili viac času riešením testových úloh, ako študenti dennej formy štúdia.

Na základe času stráveného riešením úloh možno vytvoriť dve skupiny: (a) povrchní, ale rýchlo mysliaci (<1000 sec), dôsledne dôkladní (>1000 sec). V skupine dôsledne dôkladných je výrazne viac študentov študijného programu predškolská pedagogika, ako v prvej skupine. Vzťah medzi časom venovaným riešeniu úloh a dosiahnutým skóre opisuje exponenciálna funkcia: skóre = $6,48 \cdot \exp(0,00055 \cdot \text{vynaložený čas})$. Model vysvetľuje 39,9 % celkového rozptylu. Test ANOVA poukazuje na významný regresný vzťah ($F=100,318$; $p<0,05$).

Kľúčové slová: induktívne myslenie; diagramatické myslenie; študenti študijného programu predškolská pedagogika.

Pracovisko autora: Univerzita J. Selyeho v Komárne, Pedagogická fakulta, Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky

POSTOJE A SEBEPOJETÍ STUDENTŮ UČITELSTVÍ 1. STUPNĚ ZŠ V PROCESU EDUKACE ŽÁKŮ NADANÝCH ČI MIMOŘÁDNĚ NADANÝCH

PaedDr. Miroslava Janečková, PhD. – PhDr. Barbora Lanková, Ph.D.

V kontextu neustálého vývoje v oblasti vzdělávání nadaných žáků je důležité věnovat pozornost možné implementaci inovačních strategií do studijních programů zaměřených na vzdělávání budoucí generace učitelů. V návaznosti na danou skutečnost se předkládaný příspěvek zaměřuje na zjišťování postojů a sebepojetí učitelů prvního stupně v procesu edukace žáků nadaných či mimořádně nadaných. Výzkumný vzorek zahrnuje budoucí učitele prvního stupně napříč všemi studijními ročníky. Cílem studie je zhodnotit aktuální stav dané problematiky a poskytnout podklad pro inovaci přípravy budoucích učitelů.

Klíčové slová: nadání; postoje; sebepojetí; studenti učitelství 1. stupně ZŠ.

Pracoviště autora: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Pedagogická fakulta, Katedra preprimárního a primárního vzdělávání, ČR

SELF-DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL COMPETENCE IN THE PROCESS OF THE FUTURE TEACHER PROFESSIONAL TRAINING

prof. Hanna Tovkanets, DrSc. – Dr. Tetiana Kravchenko

The article substantiates pedagogical conditions that activate personal experience and ensure internally chosen by a person and individually motivated development. In particular, it is a free developing space of multiple and diverse interaction of the education seekers with other participants of the educational process, where one, making decisions of one's choice, performing responsible actions and analyzing their results, expands the possibilities of personal growth. The following pedagogical conditions have been characterized: the implementation of a personal development approach in the learning process, taking into account the real needs of education seekers in acquiring professional knowledge; recognition of the learner as a subject of one's own development and professional formation, activation of self-knowledge, self-determination, self-governance, self-improvement and self-realization in the context of self-development of pedagogical competence; intensification and individualization of independent research activities of education seekers.

It has been emphasized that in order to activate self-development in the educational process, a special organization of this process is necessary, all components of which will be subordinated to solving the task of educating specialists, i.e., a professional in the fullness of one's personal spiritual wealth and individual originality, subject experience, competent in the field of professional activity and communication.

It has been determined that self-education is important in the process of professional self-development as a conscious and purposeful activity of a person to form and improve positive and eliminate negative qualities and self-improvement as strengthening one's will and character at the highest level, working on oneself with greater purposefulness, regularity, emotional and moral and volitional tension, ascent from the level of elementary self-education to a more integral, complex self-change.

Klíčové slová: self-development; professional activity; future teacher; personality; development.

Pracoviště autora: Mukačevská štátna univerzita, UA

INKLÚZIA, INKLUZÍVNE VZDELÁVANIE V TEÓRII, VÝSKUME A PRAXI – VÝSLEDKY VÝSKUMU

***doc. PaedDr. Terézia Harčaričková, PhD. – prof. PaedDr. Miroslava Bartoňová,
Ph.D. – Mgr. Zuzana Ivanová, PhD.***

Rok 2021 bol pre Slovenskú republiku prelomový, terminológia a filozofia inkluzívneho vzdelávania bola implementovaná do školskej legislatívy a následne sa stala súčasťou školského prostredia. Autori príspevku chcú poukázať na to, že aktuálne zmeny v oblasti vzdelávania, proces vytvárania kultúry politiky a pedagogickej praxe škôl je potrebné identifikovať výskumným spôsobom, zároveň je to jeden z cieľov realizácie výskumného projektu VEGA č. 1/0196/23 Prístupy, intervencie a postoje učiteľov k žiakom so špecifickými poruchami učenia a špecifickými poruchami správania (SZP) v slovenských základných školách. Príspevok prezentuje prvé výsledky výskumu zameraného na analýzu stavu a kvality inkluzívneho vzdelávania na základných školách v Slovenskej republike. Kvantitatívny výskum bol realizovaný pomocou dotazníka vlastnej konštrukcie distribuovaného do základných škôl na Slovensku, ktoré vzdelávajú žiakov so špecifickými poruchami učenia a správania.

Kľúčové slová: inklúzia; inkluzívne vzdelávanie; inkluzívna politika; inkluzívna kultúra; poruchy učenia; poruchy správania.

Pracovisko autora: Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Katedra špeciálnej pedagogiky

INCLUSION IN EDUCATION THROUGH THE EYE OF A PERSONALIST

dr hab. Sławomir Chrost

Inclusive Education ensures the presence, participation and achievement of all learners in places of learning. It often requires working to change the policies, systems, practices and cultures in schools so that they can respond to the diversity of learners. Any change should be subjected to critical reflection. The purpose of the speech is to look at inclusive education through the eye of a personalist: to see the strengths and weaknesses of inclusive education.

Kľúčové slová: inclusive education; personalistic pedagogy; changes in education.

Pracovisko autora: Jan Kochanowski University Kielce/Poland, Faculty of Pedagogy and Psychology, Institute of Pedagogy, PL

INKLÚZIA AKO SÚČASŤ TRANSFORMÁCIE PREDPRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA V 21. STOROČÍ

prof. PaedDr. Vladimír Klein, PhD. – doc. PhDr. Viera Šilonová, PhD.

Problematika inkluzívneho vzdelávania patrí v teoretickej aj empirickej rovine v súčasnosti v pedagogike (a nielen v nej) k mimoriadne aktuálnym a diskutovaným témam. V humanisticky orientovanej spoločnosti a vzdelávania je potrebné presadzovať novú filozofiu vzdelávania – vzdelávanie pre všetkých bez rozdielu, bez vyčleňovania tak, aby sa rôznorodosť stala normou. Následne môžeme deliť deti a žiakov nie inštitucionálne ale obsahovo, tzn. riadiť procesy v smere od segregovaných špeciálnych materských škôl k inkluzívnym materským školám a snažiť sa o osobnostný rast každého dieťaťa bez porovnávania s inými deťmi. Ambíciou autorov príspevku je poukázať na dôležitosť prepojenia vedy a výskumu prostredníctvom riešenia vedeckých projektov aj národných edukačných inkluzívnych projektov, akými sú národné projekty Projekt inklúzie v materských školách (PRIM a PRIM II), s pedagogickou praxou. Teoretické východiská a výskumné zistenia problematiky inkluzívnej edukácie na predprimárnom stupni školskej sústavy overujú autori príspevku v pedagogickej praxi priamo v prostredí materských škôl. Dôraz kladú na diagnostický a stimulačný proces vývinu detí predškolského veku, ktorý predstavuje kľúčový komponent inkluzívneho vzdelávania.

Kľúčové slová: predprimárne vzdelávanie; inklúzia; diagnostika; stimulácia.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra špeciálnej pedagogiky

O PROBLEMATIKE INKLUZÍVNEHO VZDELÁVANIA DETÍ A ŽIAKOV ZO SOCIÁLNE ZNEVÝHODNENÉHO PROSTREDIA NA SLOVENSKU Z POHĽADU TEÓRIE A PRAXE

doc. PaedDr. Bibiána Hlebová, PhD.

Príspevok vychádza z rešpektovania princípu rovnoprávneho prístupu k výchove a vzdelávaniu všetkých detí a žiakov so zohľadnením ich výchovno-vzdelávacích potrieb a princípu zákazu všetkých foriem ich diskriminácie podľa medzinárodnej Deklarácie práv dieťaťa (1959) a Stratégie inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní (2021) na Slovensku. Príspevok sa zaoberá problematikou zvyšovania školskej úspešnosti detí a žiakov pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia, najmä z marginalizovaných rómskych komunít, a to so zreteľom na akceptovanie ich edukácie v podmienkach inklúzie v materských a základných školách na Slovensku. Príspevok má charakter prehľadovej štúdie so zameraním na teoretické súvislosti i pragmatické skúsenosti publikované v slovenských vedeckých časopisoch i zborníkoch za ostatné desaťročie (2014 - 2023). Príspevok poukazuje na pozitívne i negatívne ohlasy z rôznych uhlov pohľadu i skúsenosti z pedagogickej praxe súvisiace s presadzovaním inkluzívneho vzdelávania detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a formuluje nevyhnutné opatrenia na úspešné smerovanie materských i základných škôl na Slovensku k inklúzii.

Kľúčové slová: dieťa a žiak; sociálne znevýhodnené prostredie; školská inklúzia; Slovensko.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra špeciálnej pedagogiky

ANALÝZA PSYCHOSOCIÁLNYCH FAKTOROV INKLUZÍVNEHO PROSTREDIA Z POHLĀDU ŽIAKOV SO ŠVPU

Mgr. Jarmila Žolnová, Ph.D. – Mgr. Daniela Valocká

Príspevok sa venuje problematike inkluzívnej edukácie žiakov na základnej škole. Hlavným cieľom bolo zistiť, aké sú možné psychosociálne faktory inkluzívneho prostredia pre žiakov so špecifickými vývinovými poruchami učenia na základnej škole. Vedľajší cieľ bol popísať skúsenosť žiakov so špecifickými vývinovými poruchami učenia a ich rodičov s inkluzívnou edukáciou na základnej škole. Ciele boli zodpovedané pomocou viacprípadovej štúdie. Využité boli metódy rozhovoru so žiakom a rodičom a tiež vyplnenie dotazníka Indexu inklúzie. Analýza dát priniesla možné psychosociálne faktory inkluzívneho prostredia, ktoré by sa dali zhruba zovšeobecniť do inkluzívnych hodnôt: rešpekt, proaktívnosť a pochopenie. Skúsenosť s inkluzívnym vzdelávaním je charakterizovaná rozmanitosťou a kľúčovým postavením rodiča.

Kľúčové slová: inkluzívna edukácia; psychosociálne faktory inkluzívneho prostredia; špecifické vývinové poruchy učenia; viacprípadová štúdia.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra špeciálnej pedagogiky

ORIENTAČNÁ DIAGNOSTIKA A STIMULÁCIA AKO INKLUZÍVNA PODPORA DETÍ SO ŠPECIÁLNYMI VÝCHOVNO-VZDELÁVACÍMI POTREBAMI V MATERSKEJ ŠKOLE

Mgr. Barbora Balogová

Príspevok je zameraný na možnosti inkluzívnej podpory detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v materskej škole. Analyzuje efektívny spôsob podpory a riešenia prevencie ťažkostí v oblasti špecifických vývinových porúch učenia a porúch pozornosti, prostredníctvom aplikácie diagnosticko-stimulačnej metódy. Zameriava sa na základné teoretické aspekty inklúzie a jej uplatnenia v podmienkach súčasného školstva v Slovenskej republike. Hlavným cieľom je vymedzenie teoretických východísk inkluzívneho prístupu k diagnostike a stimulácii detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v materskej škole.

Kľúčové slová: inklúzia; materská škola; čiastkové funkcie a symptómy; stimulačný program; depistáž; inkluzívne vzdelávanie.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra špeciálnej pedagogiky

OBRAZOVÝ PRÍBEH V KONTEXTE PRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA*doc. Mgr. Radoslav Rusňák, PhD.*

V príspevku predstavíme obrazový príbeh v kontexte primárneho vzdelávania. Východiskom príspevku bude pološtruktúrované interview s dvanástimi učiteľkami primárneho vzdelávania, v rámci ktorého sa okrem iného zisťovalo aj to, do akej miery sú učiteľky primárneho vzdelávania oboznámené s týmto špecifickým žánrom literatúry pre deti a v akom smere s ním vo svojej praxi pracujú. Interview bolo realizované v roku 2020 ako súčasť výskumu na tému Literárna kompetencia a literárnovýchovná interpretácia učiteľa primárneho vzdelávania: kontext obrazovo-textových naratívov.

Kľúčové slová: obrazový príbeh; primárne vzdelávanie; pološtruktúrované interview.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra komunikačnej a literárnej výchovy

OBRÁZKOVÁ KNIHA JAKO TRÉNINK SOCIÁLNIH INTERAKCÍ*PhDr. Kateřina Váňová, Ph.D.*

Cílem předkládaného příspěvku je ukázat, jak užitečnou pomůckou v procesu socializace a sebepoznání může být obrázková kniha. Na několika vybraných knižních titulech se pokusíme demonstrovat, jak lze prostřednictvím obrazového narativu pomoci formovat kognitivní i emocionální stránku osobnosti dítěte, jak ho vést k sebepoznání, ke zdravému a vyrovnanému sebepojetí, ke schopnosti sebeovládání, podněcovat ke stanovování osobních cílů a ukazovat cesty ke zvládnutí stresových situací, jak utvářet pozitivní postoje k druhým, být tolerantní k jinakosti a hledat výhody v odlišnostech, skrze lidství se sjednotit v různosti.

Kľúčové slová: dětská literatura; obrázková kniha; sebepoznání; socializace.

Pracovisko autora: Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, Katedra českého jazyka a literatury, ČR

OBRAZ V SOUČASNÉ NONFICTION KNIZE PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Mgr. Olga Kubeczková, PhD.

Éra vizuálního věku přináší změny do koncepce knih, i těch dětských. Vedle obrazových alb, narativů se proměňují i tradičnější formáty a mezi nimi zvláště výrazně nonfiction knihy. Jejich zacházení s obrazovou složkou je zřetelně inovativní i variabilní zároveň. Míra vizuální metamorfózy v této tvůrčí oblasti nás vede k tomu, abychom ji vnímali skutečně v širším slova smyslu jako specifický knižní formát, než jen mluvili o nonfiction literatuře. Podíl v naplňování záměrů nonfiction se v případě textu a obrazu těchto knih přinejmenším vyrovnává, nebo může obrazová složka přebírat dominanci. Je třeba pečlivěji pojmenovat vizuální prvky, které nonfiction knihu tvoří (ilustrace, obrazy, komiks, komiksové prvky), a poukázat na jejich funkci, při čemž zjišťujeme záměrnou hybridnost obrazu v nonfiction, tj. schopnost souběžně působit esteticky, naukově, formativně, problematicky i aktivizačně. Příspěvek se snaží poukázat alespoň na některé z těchto tvůrčích pohybů a nastínit, kam se odborný pohled na nonfiction v tomto smyslu může ještě posouvat, případně co může znamenat pro výukovou praxi.

Klíčové slová: nonfiction kniha pro děti mládež; obraz; ilustrace; dětský recipient.

Pracoviště autora: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, katedra českého jazyka a literatury s didaktikou, ČR

KREOVANIE DETSKÝCH POSTÁV V KOMIKSE DETEKTÍV OČKO A JEHO ZÁBAVNÉ PRÍBEHY (G. FUTOVÁ)

doc. PhDr. Peter Karpinský, PhD.

Komiks Detektív Očko a jeho zábavné príbehy vychádzal (a vychádza) parciálne na stránkach časopisu Fífik, neskôr boli všetky diely publikované v dvoch súborných dielach. V príspevku sa pokúsime analyzovať kreovanie detských postáv v danom humoristickom komikse určenom predovšetkým detskému recipientovi. Dôraz budeme klásť na využitie detského aspektu pri kreovaní postavy, interakcie s recipientom a humor orientovaný na detského čitateľa.

Klíčové slová: komiks; humor; detský aspekt.

Pracoviště autora: Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta, Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií

KOMIKS AKO OBRAZOVO-TEXTOVÝ NARATÍV V EDUKAČNEJ PRAXI (P. KARPINSKÝ – CHLAPEC MENOM KONŠTANTÍN)

Mgr. Anna Timková Lazurová, PhD.

Jedným zo žánrov, s ktorým sa v rámci inštitucionálneho literárneho vzdelávania stretávajú 10-roční žiaci-čitatelia, ktorí prichádzajú na druhý stupeň a čitateľsky ich ešte charakterizuje stredné čitateľské obdobie (resp. predpubescentný vek), je legenda. Príbehy zo života svätcov sa môžu zdať dnešnému dieťaťu príliš vzdialené od súčasnej životnej reality. Navyše predstava časového odstupu a málo atraktívne literárne stvárnenie neprispievajú k ich čitateľskej obľúbenosti. Komiks ako obrazovo-textový naratív je naopak medzi dnešnými detskými čitateľmi žánrom obľúbeným a vyhľadávaným. Najnovšia kniha Petra Karpinského s názvom Chlapec menom Konštantín ponúka detskému čitateľovi pohľad do života svätého Cyrila a Metoda originálnym a netradičným spôsobom - spája osem prozaických častí tematizujúcich výjavy zo života slovanských vierozvestcov, mapujúc pritom Konštantínov život od narodenia až po smrť v Ríme, so štyrmi (resp. piatimi) dobrodružnými komiksami z veľkomoravskej osady. Tento žánrový synkretizmus môže byť pre deti zdrojom čitateľského zážitku a môže sa stať motiváciou k ďalšiemu čítaniu. V neposlednom rade môže byť práca s takýmto textom v školskom prostredí aj prostriedkom funkčnej medzipredmetovosti a prepájania informácií z viacerých vyučovacích predmetov (napr. slovenský jazyk a literatúra, dejepis, geografia). Komiks ako „príbeh na rýchle čítanie“ je jednou z aktuálne platných a používaných učebníc literárnej výchovy pre 5. ročník žiakom ponúkaný (bez spätosti so životmi svätých). Pri výbere komiksovej i prozaickej ukážky z menovanej knihy a premyslenou prácou s ňou na hodine literárnej výchovy môžeme žiakom sprostredkovať zdanlivo vzdialenú tému prostredníctvom čitateľsky atraktívneho a umelecky hodnotného textu.

Kľúčové slová: komiks; literárna výchova; P. Karpinský; život svätých.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita, Filozofická fakulta, Katedra slovenského jazyka, Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií

OVPLYVŇUJÚ KRÁTKODOBÉ ENVIRONMENTÁLNE AKTIVITY SPRÁVANIE A VEDOMOSTI O ENVIRONMENTALISTIKE ŠTUDENTOV PEP?

doc. Ing. Viera Peterková, PhD. – PaedDr. Ivan Ilko, PhD.

V štúdiu sme skúmali vplyv krátkodobých environmentálnych aktivít na zmenu správania a vedomosti o environmentalistike študentov študijného programu predškolská a elementárna pedagogika. Výskum bol realizovaný na vzorke 35 denných a externých študentov, ktorí v akademickom roku 2023/24 absolvovali výberový predmet environmentálna výchova. Cieľom štúdie je porovnať výsledky pretestu a posttestu v experimentálnej a kontrolnej skupine študentov. Denní študenti, ktorí tvorili experimentálnu skupinu, na rozdiel od externých (kontrolná) okrem realizácie bádateľsky orientovaných environmentálnych aktivít zrealizovali aj individuálny projekt, v ktorom zodpovedali za zistenie a odstránenie konkrétneho environmentálneho problému na nimi vybranej lokalite (napr. vyčistenie lokality od odpadu, odstraňovanie invázných rastlín, živočíchov, čistenie vodných tokov, resp. nádrží, budovanie vodozádržných opatrení, výsadba stromov). Na vyhodnotenie sme využili metódu sumárneho intervalu merania postojov pomocou dotazníka, ktorý obsahoval Likertovu škálu a vedomostný test. Prostredníctvom meracích nástrojov nášho výskumu sme získali údaje, ktoré sme ďalej podrobili štatistickej analýze v programe Statistika 12. Na základe výsledkov môžeme skonštatovať, že zrealizované krátkodobé aktivity štatisticky významne ovplyvnili proenvironmentálne správanie študentov, ako aj ich vedomosti. Realizácia individuálneho projektu v experimentálnej skupine štatisticky významne ovplyvnila túto skupinu respondentov.

Kľúčové slová: environmentálne aktivity; proenvironmentálne správanie; vedomosti.

Pracovisko autora: Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra biológie

VĚDECKÁ POZOROVÁNÍ PRO ŽÁKY PRIMÁRNÍHO A SEKUNDÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

RNDr. Iva Traxmandlová, Ph.D. – Mgr. Linda Koutová

Děti už od malička rády pozorují věci kolem sebe. Použitím mikroskopu ale najednou začínají vnímat věci kolem sebe jinak. Některé děti mají jednoduchý mikroskop doma, ale jinak práce s mikroskopem je součástí výuky až v 6. třídě. Nicméně ne všechny školy mají vhodné vybavení nebo dostatečné prostory. Proto v rámci přiblížení světa nejen pod mikroskopem nabízíme pro děti na CBG FPE ZČU Plzeň různá vědecká pozorování jako jsou Rostliny pod mikroskopem, Pozorování řas a sinic či Život v kapce vody, Rostlinná barviva, Tkáně, Písek pod binolupou a další. Mnohá z nich je možné absolvovat i v rámci Dětské univerzity, která na naší fakultě poběží už 7. rokem. Každé pozorování je uzpůsobené věku žáků – vědeckých pozorování se účastní žáci primárního (většinou 3. až 5. třída) a sekundárního vzdělávání (2. stupeň ZŠ a SŠ), i když v každé skupině jsou různá úskalí – nedostatečná výška žáků 3. až 5. tříd (nejsou schopni pozorovat v mikroskopu vsedě), počet žáků ve třídě (optimální počet je 15 žáků, třída je většinou rozdělena na dvě poloviny, přičemž druhá skupina je ve virtuální třídě, kde mají přizpůsobený obsah věkové skupině), časové možnosti a další.

Kľúčové slová: mikroskop; vědecká pozorování; primární vzdělávání; sekundární vzdělávání.

Pracovisko autora: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Centrum biologie, geověd a envigogiky, ČR

OBLÍBENÍ A NEOBLÍBENÍ ŽIVOČICHOVÉ ŽÁKŮ 5. TŘÍD

Mgr. Linda Koutová

Lidé mají odjakživa různé vztahy k různým živočišným druhům. Tyto postoje mají původ jednak v instinktech, jednak v osobní zkušenosti, která nás může pozitivně i negativně ovlivňovat. Mohou se značně lišit mezi regiony i jednotlivci. Požádali jsme 261 žáků 5. ročníků základních škol v Plzni a okolí, aby napsali 3 své oblíbené a 3 neoblíbené druhy živočichů a doplnili důvody, proč je mají či nemají v oblíbě. Výsledky ukazují, že mezi oblíbenými druhy převažují savci, následovaní ptáky a plazy, zatímco mezi neoblíbenými druhy dominují bezobratlí, následovaní savci a plazy. Celkem žáci uvedli 98 druhů neoblíbených a dokonce 111 druhů oblíbených. Mezi neoblíbenými druhy se často objevují dravci či druhy jedovaté, ačkoli ne regionální (např. krokodýl), někdy žáci zmiňují parazity, škůdce, občas hraje roli vlastní negativní zkušenost (např. setkání s agresivním psem či alergie). Nejvyšší počet odpovědí v této kategorii získal pavouk, a důvody pro jeho neoblíbenost byly nejčastěji v jeho vzhledu (chlupy, nohy). Živočichové oblíbení byli nejčastěji domácí mazlíčci – psi, kočky, křečci – živočichové čtyřnozí a chlupatí. Závěrem lze říci, že většina žáků sdílí postoje k „nechutným“ nebo naopak „roztomilým“ živočichům. Zároveň žáci uvedli nad očekávání vysoký počet druhů v obou kategoriích.

Klíčové slová: oblíbení a neoblíbení živočichové; první stupeň.

Pracoviště autora: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Centrum biologie, geověd a envigogiky, ČR

PODPORNÉ EDUKAČNÉ STRATÉGIE VÝCHOVY K ZDRAVIU U RÓMSKÝCH ŽIAKOV ZO SOCIÁLNE ZNEVÝHODNENÉHO PROSTREDIA

prof. PaedDr. Jozef Liba, PhD.

Cieľom štúdie je prezentácia edukačného potenciálu školy na primárnom stupni vzdelávania v procese výchovy k zdraviu u rómskych žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. Štúdia uvádza výsledky výskumu realizovaného prostredníctvom pološtrukturovaného dotazníka u učiteľov na primárnom stupni vzdelávania a u rómskych pedagogických asistentov. Analýza odpovedí umožňuje konkretizáciu problémových oblastí a naznačuje východiská efektívizácie výchovy k zdraviu v edukácii uvedených žiakov. Výskumnými výsledkami dokladá inovatívnu a motivačne pozitívnu pozíciu vybraných edukačných stratégií pri podpore kognitívnej, komunikačnej, motorickej a psycho-sociálnej stránky osobnosti rómskych žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Klíčové slová: výchova k zdraviu; rómsky žiak zo sociálne znevýhodneného prostredia; podporné edukačné nástroje; učiteľ na primárnom stupni vzdelávania.

Pracovište autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra prírodovedných a technických disciplín

PRÍRODOVEDNÉ VZDELÁVANIE ŽIAKOV MLADŠIEHO ŠKOLSKÉHO VEKU NA SLOVENSKU A V POĽSKU

doc. RNDr. Renáta Bernátová, PhD.

Cieľom príspevku je poukázať na realizáciu prírodovedného vzdelávania v Slovenskej republike a v Poľsku. V prvej časti príspevku poukážeme na základné informácie o systéme vzdelávania žiakov mladšieho školského veku v oboch krajinách. Poukážeme aj na najnovšie výsledky medzinárodnej štúdie TIMSS v oboch krajinách v prírodovednom vzdelávaní. V druhej časti príspevku sa podrobnejšie budeme venovať cieľom a obsahu primárneho prírodovedného vzdelávania v Slovenskej republike a v Poľsku. Čitateľov oboznámime so základnými pedagogickými dokumentmi, ktoré určujú obsah prírodovedného vzdelávania v oboch krajinách. Podrobnejšie budeme analyzovať obsahové zameranie prírodovedného vzdelávania v oboch krajinách.

Kľúčové slová: prírodovedné vzdelávanie; žiak mladšieho školského veku; TIMSS.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra prírodovedných a technických disciplín

VÝCHOVA K ZDRAVIU PODĽA NOVÉHO ŠTÁTNEHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU PRE ZÁKLADNÉ VZDELÁVANIE

PaedDr. Silvia Bratková, PhD.

Príspevok prezentuje aktuálnu transformáciu prozdravotnej edukácie v primárnom vzdelávaní v súvislosti so zavádzaním nového Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie, podľa ktorého majú povinnosť sa riadiť všetky základné školy na území Slovenskej republiky od školského roku 2026/2027. Cieľom príspevku je analyzovať výchovu k zdraviu v rámci nového kurikula pre základné vzdelávanie s dôrazom na 1. a 2. vzdelávací cyklus. V kontexte uvedeného príspevok poukazuje na najvýznamnejšie kurikulárne zmeny týkajúce sa primárnej edukácie, charakterizuje ciele základného vzdelávania a venuje pozornosť doménovým gramotnostiam (spôsobilostiam) žiaka mladšieho školského veku. Obsahom príspevku je aj komparácia obsahu prozdravotnej edukácie v jednotlivých vzdelávacích oblastiach v Štátnom vzdelávacom programe pre primárne vzdelávanie – 1. stupeň základnej školy a v novom Štátnom vzdelávacom programe pre základné vzdelávanie. Príspevok tiež hodnotí, akým spôsobom nové kurikulum reflektuje potreby súčasnej spoločnosti a aké sú jeho hlavné prínosy pre rozvoj zdravotnej gramotnosti žiakov. Zároveň analyzuje implementačné výzvy a navrhuje odporúčania pre efektívne začlenenie prozdravotnej edukácie do vyučovacieho procesu na základných školách.

Kľúčové slová: výchova k zdraviu; kurikulum; primárne vzdelávanie.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra prírodovedných a technických disciplín

RACIONÁLNA VÝŽIVA OPTIKOU UČITEĽOV RÓMSKÝCH ŽIAKOV NA PRIMÁRNOM STUPNI VZDELÁVANIA

Mgr. Zuzana Fečíková, PhD.

Cieľom príspevku je poukázať na významnosť edukácie v oblasti racionálnej výživy rómskych žiakov mladšieho školského veku. Racionálna výživa je okrem iného aj elementárnou súčasťou výchovy k zdraviu, ktorá síce nie je samostatným vyučovacím predmetom, ale prelína sa jednotlivými vyučovacími predmetmi vo výchovno-vzdelávacom procese. Príspevok reflektuje výsledky dotazníkového prieskumu, ktorý bol administrovaný v školskom roku 2023/2024. Prieskumnú vzorku tvorilo 146 učiteľov v praxi na primárnom stupni vzdelávania v Prešovskom kraji. Podmienkou zaradenia respondenta do prieskumnej vzorky bola prítomnosť rómskych žiakov v ich školskej triede. Položky dotazníka sa zameriavajú na vzťah rómskeho žiaka k racionálnej výžive z pohľadu učiteľa, ďalej na skladbu ich stravovacích preferencií a tiež na edukačno-výchovné vplyvy zo strany pedagóga v uvedenej problematike. Komplexná analýza položiek dotazníka ponúka pohľad na realitu, ale tiež sumarizuje možnosti k zefektívneniu vzdelávania racionálnej výživy ako súčasť výchovy k zdraviu. Kroky smerujúce k podpore v uvedenej oblasti zdôrazňujú preventívny a tiež zdravotne podporujúci potenciál výchovno-vzdelávacieho procesu.

Kľúčové slová: racionálna výživa; výchova k zdraviu; rómski žiaci; primárny stupeň vzdelávania

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra prírodovedných a technických disciplín

IDEA PEDAGOGIKI SKANDYNAWSKIEJ W PRAKTYCE POLSKICH PRZEDSZKOLI LEŚNYCH

Dr. Aleksandra Kruszewska

Pedagogika skandynawska to szeroki obszar praktyki edukacyjnej rozpowszechniony w krajach takich jak Dania, Szwecja, Norwegia, Finlandia i Islandia. Jej osiągnięcia w rodzimych systemach edukacyjnych są inspiracją dla wielu innych systemów w państwach europejskich i ni tylko. Elementy pedagogiki skandynawskiej z powodzeniem zostają wprowadzane na grunt polskiej pedagogiki przedszkolnej, gdzie duży nacisk kładzie się na inkluzję i równość. Oznacza to, że wszystkie dzieci bez względu na zdolności, pochodzenie społeczne czy inne czynniki mają prawo i dostęp do edukacji. Preferuje się tu indywidualne podejście do nauczania dobrą opiekę nad dziećmi. Artykuł ma na celu przybliżenie elementów pedagogiki skandynawskiej w Polsce i form przedszkoli leśnych.

Ključové slová: edukacja; pedagogika przedszkolna; pedagogika skandynawska; przedszkola leśne.

Pracovisko autora: Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie, Wydział Nauk Społecznych, Katedra Pedagogiki, PL

SKÚSENOSTI UČITEĽOV MATERSKÝCH ŠKÔL S LESNOU PEDAGOGIKOU

PaedDr. Alexandra Nagyová, PhD. – PaedDr. Diana Borbélyová, PhD.

V súčasnej spoločnosti je čoraz viac diskutovaná téma globálnych environmentálnych problémov, s ktorými sa človek stretáva v každodennom živote. Viest deti k trvalo udržateľnému spôsobu života je jednou z dôležitých úloh edukácie. Štúdia sa zaoberá špecifickým pedagogicko-didaktickým prístupom – lesnou pedagogikou, ako jednou z možností environmentálneho vzdelávania a výchovy k trvalo udržateľnému rozvoju v predprimárnom vzdelávaní. Lesná pedagogika ako súčasť environmentálneho vzdelávania je na Slovensku už 20 rokov. Lesná pedagogika je učenie o lesnom ekosystéme a výchove človeka k udržateľnému spôsobu života na príklade lesa. Predmetom učenia a skúmania je les. Na druhej strane je les ideálny priestor pre učenie sa o prírode, v ktorom žiak dokáže hlbšie porozumieť vzťahom v nej. Toto učenie je realizované prostredníctvom ucelených programov a projektov, ktoré realizujú lesní pedagógovia. Štúdia prezentuje výsledky výskumu, zameraného na zisťovanie skúseností učiteľov materských škôl s lesnou pedagogikou. Na základe výsledkov výskumu môžeme konštatovať, že informovanosť učiteliek materských škôl o lesnej pedagogike je veľmi nízka a jeho využívanie v edukačnom procese predprimárneho vzdelávania nepovažujú za príliš dôležité. Jedným z možných riešení tohto stavu vidíme v posilnení šírenia povedomia a informovanosti učiteliek materských škôl o lesnej pedagogike a jej pozitívnom prínose pre edukačný proces.

Ključové slová: lesná pedagogika; skúsenosti s lesnou pedagogikou; učiteľ v materskej škole.

Pracovisko autora: Univerzita J. Selyeho v Komárne, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky

STOJA ZAUŽÍVANÉ PRAKTIKY MATERSKEJ ŠKOLY PROTI DIEŤAŤU?

Mgr. Zuzana Danišková, PhD.

Samoobslužné činnosti sa v materskej škole krútia najmä okolo oblečenia, príborov a toaliet. Prax zahraničných, ale aj slovenských alternatívnych/súkromných materských škôl rozširuje pole samoobsluhy aj o aspekt výdaja jedál. Tento aspekt je žiaľ v štátnej inštitúcii značne regulovaný, no paradoxne práve dennodenná rutina zaznamenaná v teréne (štátnych MŠ) prináša dôkazy o pomerne jednoznačných benefitoch vedomého porušovania zaužívaných praktík. Produktivnosť potenciálnej zmeny sa môže odraziť nielen v oblasti posilnenia autonómie dieťaťa, ale napomáha naplňovať aj kurikulárne záväzky napr. v podoblasti základy etikety, špecificky u detí z MRK. Je teda žiaduce skúmať viaceré praktiky materských škôl a problematizovať zabehnutú prax, ak priame skúsenosti ukazujú ich ne-produktivnosť.

Kľúčové slová: hygiena; regulácia; autonómia dieťaťa; samoobslužné činnosti.

Pracovisko autora: Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra školskej pedagogiky

MYSLENIE OTÁZKAMI DETÍ V PREDŠKOLSKOM VEKU

Dr. Ewa Staropietka-Kuna

Rozvoj schopnosti kladenia otázok u detí je neoddeliteľnou súčasťou ich kognitívneho rozvoja. Od momentu narodenia deti rozvíjajú schopnosti spájania a zlučovania javov, čo vedie k formulovaniu otázok. Tento proces sa intenzívne rozvíja v predškolskom období, často označovanom ako „vek otázok“, keď sa deti učia používať otázky v rôznych situáciách a kontextoch.

Vzdelávacie prostredie zohráva kľúčovú úlohu v stimulovaní kognitívnej aktivity detí. Odpovedajúca podpora zo strany dospelých je nevyhnutná, aby deti mohli rozvíjať svoje kognitívne schopnosti a kreativitu, ktorá sa prejavuje v zvedavosti, úžase a zvedavosti. Bohužiaľ, výskumy ukazujú, že v systéme vzdelávania sú otázky žiakov marginalizované a aktivita žiaka je obmedzená na reproduktívne úlohy.

V tomto vystúpení bude zdôraznené, aké dôležité je rozvíjať schopnosť kladenia otázok u detí, ako môže vzdelávacie prostredie podporovať tento rozvoj a aké prekážky môžu brániť slobodnému kladeniu otázok. Budú tiež predstavené návrhy hier a cvičení, ktoré môžu podporovať rozvoj myslenia otázkami a reflexie u detí v predškolskom veku.

Kľúčové slová: rozvoj kognitívny; otázkové myslenie; kreativita; predškolský vek.

Pracovisko autora: Akademia WSEI w Lublinie, Wydział Nauk o Człowieku, PL

ROZVÍJANIE RANEJ GRAMOTNOSTI DETÍ PREDŠKOLSKÉHO VEKU

Mgr. Martina Rímska, PhD.

Príspevok opisuje aktuálne trendy prípravy detí predškolského veku v oblasti predčitateľskej a predpisateľskej gramotnosti, ktoré absolvujú povinné predprimárne vzdelávanie. Analyzuje národný kurikulárny dokument, Štátny vzdelávací program 2022, jeho jednotlivé vzdelávacie oblasti vo vzťahu k predčitateľskej a predpisateľskej príprave detí predškolského veku povinnej predškolskej dochádzky, ktoré tvoria základný pilier pre budovanie úspešného osvojovanie si bázovej gramotnosti v 1. ročníku základných škôl. Teoretické poznatky tvoria východiskový rámec pre pološtrukturované interview realizované s učiteľmi materských škôl v Košickom kraji. Interview prináša výsledky prieskumu zameraného na zisťovanie názorov a postojov učiteľov materských škôl v oblasti rozvíjania vynárajúcej sa predčitateľskej a predpisateľskej gramotnosti detí predškolského veku. Poukazuje na možnú spoluprácu materskej školy s rodinou dieťaťa a externým prostredím. Tiež na determinanty, ktoré pozitívne či negatívne vplyvajú na rečový prejav a grafomotoriku dieťaťa. Otvára priestor na analýzu Štátneho a Školského vzdelávacieho programu a možnosti zlepšovania súčasného stavu vzdelanostnej prípravy predškolákov.

Kľúčové slová: dieťa predškolského veku; učiteľ; materská škola; raná gramotnosť.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky a psychológie

INOVÁCIE PEDAGOGICKEJ PRAXE PROSTREDNÍCTVOM AKČNÉHO VÝSKUMU

PaedDr. Janka Ferencová, PhD. – PhDr. Valentína Šuťáková, PhD.

Realizácia pedagogických inovácií je aktuálnou témou v mnohých krajinách celého sveta. Súvisí so snahou zvyšovania kvality vzdelávania, čo podmieňuje i kvalitu života celej spoločnosti. Cieľom príspevku je analyzovať a preukázať možnosti zmeny či reformy edukačnej praxe "cestou zdola", prostredníctvom inovácií pedagogickej praxe zo strany učiteľov, škôl, ktoré sa však nerealizujú náhodne či intuitívne, ale prostredníctvom systematického skúmania vlastnej edukačnej praxe. Článok má charakter prehľadovej štúdie. Analyzovali sme vedecké štúdie evidované v renomovaných databázach za posledných päť rokov, ktoré prezentujú akčný výskum ako nástroj zavádzania zmien do edukačnej praxe. Štúdie potvrdzujú, že akčný výskum umožňuje zlepšovať podmienky učenia sa žiakov, pomáha identifikovať potreby vzdelávacej praxe a problémy, ktoré je potrebné riešiť, je nástrojom tvorby a revidovania kurikula. Zároveň poukazujú na úskalia realizácie akčného skúmania, ktoré súvisia s nedostatkom času, nedostatkom podpory, ale aj poznania akčného výskumu zo strany učiteľov. Aj napriek týmto limitom je akčný výskum významným nástrojom pedagogických inovácií v školách.

Kľúčové slová: edukačný akčný výskum; pedagogické inovácie; tvorba kurikula.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky a psychológie

PEDAGOGICKÁ DIAGNOSTIKA AKO VÝCHODISKO INKLUZÍVNEHO VZDELÁVANIA A PROFESIJNÁ ČINNOSŤ UČITEĽOV PREDPRIMÁRNEHO A PRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA

doc. Mgr. Mariana Cabanová, PhD.

Na základe platných školských predpisov je pedagogická diagnostika žiakov jedným zo základných podporných opatrení, na základe ktorých by mal učiteľ modifikovať metódy a formy výchovy a vzdelávania. Vo výskume sme sa zamerali na zisťovanie pracovnej záťaže učiteľov predprimárneho a primárneho vzdelávania. Nástrojom výskumu bol dotazník a výskumnú vzorku tvorilo 913 učiteľov predprimárneho a primárneho vzdelávania. Z výsledkov výskumu vyplynulo, že činnosti spojené s diagnostikovaním detí a žiakov patria medzi päť najzaťažujúcejších činností učiteľov a vyššiu mieru pracovného zaťaženia uvádzajú učitelia primárneho vzdelávania. Aby sa pedagogická diagnostika stala bežnou praxou učiteľov primárneho vzdelávania, je dôležité zamerať sa na ciele profesijný rozvoj učiteľov v oblasti pedagogickej diagnostiky. Štúdia je výstupom projektu VEGA 1/0714/24 Výskumná reflexia reformy poradenského systému v podmienkach školskej praxe z hľadiska tvorby a overovania platformy diagnostických nástrojov pre učiteľov a projektu VEGA 1/0415/22 s názvom Subjektívne vnímaná náročnosť profesijných činností učiteľov verzus ich životná spokojnosť.

Kľúčové slová: pedagogická diagnostika; inkluzívne vzdelávanie; profesijná činnosť; záťaž profesijnými činnosťami.

Pracovisko autora: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Pedagogická fakulta, Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky

VNÍMANÁ PROFESIJNÁ ZDATNOSŤ A EMOCIONÁLNA INTELIGENCIA UČITEĽOV PRE PRIMÁRNE VZDELÁVANIE

PhDr. Nikoleta Izdenczyová, PhD.

V kontexte vzdelávania učiteľov sa v posledných dekádach venuje väčšia pozornosť rozvíjaniu emocionálnej inteligencie (EI). Emocionálne inteligentní učelia majú potenciál rozvíjať emocionálnu inteligenciu svojich žiakov. Niektoré štúdie naznačujú, že zlepšenie emocionálnej inteligencie učiteľa môže mať pozitívny vplyv na jeho vnímanú profesijnú zdatnosť. To zase môže viesť k zlepšeniu výsledkov študentov, pretože silný pocit vnímanej profesijnej zdatnosti je pozitívne spojený so školským výkonom žiakov. Toto je argument pre rozvoj pregraduálnych a ďalších kurzov pre učiteľov, ktoré sa zameriavajú na zručnosti spojené s emocionálnou inteligenciou. Cieľom štúdie predkladanej v tomto príspevku bolo preskúmať vzťah medzi emocionálnou inteligenciou a vnímanou profesijnou zdatnosťou u učiteľov primárneho vzdelávania. Výskumnú vzorku tvorilo 163 učiteľov pre primárne vzdelávanie. Použité boli štandardizované merné nástroje: The Ohio State Teacher Efficacy Scale (OSTES), preložený a validovaný Gavorom (2011) a slovenská verzia Trait Emotional Intelligence Questionnaire – Short Form (TEIQue-SF) (Nábělková, Kaliská 2015). K výsledkom výskumu patrí zistenie, že vnímaná profesijná zdatnosť pozitívne korelovala s globálnou emocionálnou inteligenciou, ako aj s jednotlivými dimenziami EI. Silný vzťah s vnímanou profesijnou zdatnosťou mala globálna emocionálna inteligencia a dimenzia EI well-being. Dimenzie EI emocionalita, sebakontrola a sociabilita vykazovali stredne silný vzťah s vnímanou profesijnou zdatnosťou učiteľov. Táto štúdia neposkytla žiadnu podporu pre rozdiely v EI a sebaúčinnosti u učiteľov s rôznou dĺžkou praxe.

Kľúčové slová: vnímaná profesijná zdatnosť; emocionálna inteligencia; učiteľ pre primárne vzdelávanie.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky a psychológie

INTERAKČNÝ ŠTÝL UČITEĽOV PÔSOBIACICH NA ZÁKLADNÝCH ŠKOLÁCH S VYUČOVACÍM JAZYKOM MAĎARSKÝM NA SLOVENSKU

Mgr. Katalin Sýkora Hernády – Dr. habil. PaedDr. Kinga Horváth, PhD.

Prostredníctvom sociálnych zručností môžeme ovplyvňovať a kontrolovať reakcie iných na naše vlastné ciele. Vhodná interakcia je jednou z podmienok našej existencie v sociálnom prostredí. Využitie výskumného nástroja založeného na sebahodnotení za cieľom merať interpersonálne správanie učiteľov môže pomôcť poskytnúť komplexnejší obraz o faktoroch, ktoré ovplyvňujú procesy v triede. Cieľom nášho výskumu bolo vytvoriť maďarskú verziu 48-položkového dotazníka QTI, ktorý je vhodný na meranie interakčného štýlu učiteľov škôl s vyučovacím jazykom maďarským na Slovensku, a to s dostatočnou validitou a reliabilitou. Počas pilotného testovania sme sa zamerali na prispôbenie dotazníka vzdelávaciemu prostrediu na Slovensku tak, aby bol spoľahlivý a platný pre meranie pedagógov pôsobiacich na základných školách s vyučovacím jazykom maďarským na Slovensku. Dotazník vyplnilo 84 respondentov. Skúmali sme faktorovú reliabilitu maďarskej verzie dotazníka. Spoľahlivosť sme zisťovali pomocou Cronbachovej alfy, ktorej hodnoty sa pohybovali medzi 0,532 a 0,715.

Kľúčové slová: interakcia; interakcia učiteľa; učelia základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským na Slovensku; interpersonálne správanie.

Pracovisko autora: Univerzita J. Selyeho v Komárne, Pedagogická fakulta, Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky

PŘECHOD ZE ŠKOLY DO SVĚTA DOSPĚLOSTI PRIZMATEM MLADÝCH LIDÍ S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM A DALŠÍCH AKTÉRŮ

doc. PhDr. Jan Šiška, Ph.D. – Mgr. Šárka Káňová, Ph.D. – prof. Julie Beadle-Brown – MgA. Marie Černíková, Ph.D. – Mgr. Tereza Havránková

Dosavadní výzkum naznačuje, že přechod z formálního vzdělávání do dospělosti není u mladých lidí s mentálním a vývojovým postižením lineární. Méně je však známo, jak sami mladí lidé s mentálním a vývojovým postižením úspěšný přechod interpretují. Příspěvek se zaměří na faktory a přístupy, které determinují úspěšný přechod těchto mladých lidí, jak přechod vnímají oni sami, jejich rodiče, pedagogové a další aktéři. Vycházíme z výsledků našeho výzkumu GACR/PEDAL postaveném na metodě tematické analýzy ohniskových skupin s učiteli, rodiči a mladými lidmi v kombinaci s analýzou životních trajektorií. Předběžná zjištění tohoto výzkumu naznačují, že včasná spolupráce aktérů významně determinuje pozitivní výsledky přechodu pro mladé lidi s postižením. Pro další výzkum doporučujeme implementovat a ověřit modely včasné, aktivní a systematické participace mladých lidí na kolaborativním plánování napříč pracovním uplatněním, nezávislým životem a zapojením do komunity.

Klíčové slová: přechod; dospělost; mentální a vývojové postižení.

Pracoviště autora: Západočeská Univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická; Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, ČR

HODNOTENIE APLIKÁCIE PODPORNÝCH OPATRENÍ V ŠKOLSKOM A PORADENSKOM SYSTÉME SR

doc. PaedDr. Erik Žovinec, PhD. – PaedDr. Barbora Sender, PhD.

Podporné opatrenia, ako nový prvok školskej inklúzie, vstúpili do platnosti 1. 9. 2023 v rámci legislatívnych zmien a inkluzívnej reformy. Systém podporných opatrení (PO) spolu s katalógom podporných opatrení (KPO) sú prostriedkom realizácie inkluzívneho vzdelávania. Výskumná štúdia sa zameriava na hodnotenie využívania PO a mapovanie aplikačných problémov na úrovni metodiky, financovania, postojov a skúseností pedagogických a odborných zamestnancov. Výskum bol realizovaný NIVaM pomocou fokusových skupín (N-944). Štúdia analyzuje vybrané zistenia a navrhuje oblasti na zlepšenie praxe inkluzívneho školstva. Miera spokojnosti so systémom 21 podporných opatrení vo vzdelávaní je u učiteľov a odborných zamestnancov relatívne vysoká. Mnohí pokladajú rozsah za dobrý a najčastejší argument je, že veľa PO pokryje rozmanitosť prípadov a žiackych potrieb (60%). Pracovníci ZPP vyjadrili spokojnosť s počtom a štruktúrou PO, negatívnejšie sa vyjadrovali k KPO, SM, ale najmä k administratívnej a praktickej stránke posudzovania a poskytovania PO.

Z názvu PO nie je učiteľom vždy jasné, o čom je dané podporné opatrenie. Tieto názory sa vyskytovali na stredných aj základných školách. Súčasné podporné opatrenia potrebujú zjednodušiť administratívnu záťaž učiteľov a poradiť. Reforma poradenského systému znížila ich počet a zároveň sa zvýšilo zaťaženie CPP a ŠCPP podpornými opatreniami. Pre potreby špeciálnych výchovných zariadení je systém delenia na špecifické a ciele PO nevyhovujúce. Značná časť škôl využíva PO iba u žiakov, ktorí prešli diagnostikou ZPP, ale nie na úrovni prvého a druhého stupňa podpory.

Klíčové slová: podporné opatrenia; inkluzívne školstvo; katalóg podporných opatrení.

Pracovište autora: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Pedagogická fakulta Katedra pedagogiky

ZAVÁDĚNÍ POZICE ŠKOLNÍHO KOORDINÁTORA PODPORY NADÁNÍ DO ŠKOL

Mgr. Eva Klimecká, Ph.D

Se zkvalitňováním legislativního a systematického ukotvení problematiky nadání a s rozmachem nabídek pro rozvoj nadaných žáků přichází ruku v ruce i doporučení ustanovit pozici školního koordinátora podpory nadání, který by pečoval o nadání žáků a nadané žáky na jednotlivých školách. Příspěvek představuje pozici školního koordinátora podpory nadání. Prezentuje různá pojetí definic nadání a školních koncepcí podpory nadání, na něž navazují kompetence školního koordinátora podpory nadání. Upozorňuje na možné problémy související s ustanovováním úkolů a činností tohoto odborníka a zamýšlí se nad jeho reálným přínosem v péči o nadané žáky. Klíčové doporučení pro zkvalitňování aktivit školního koordinátora podpory nadání je shledáno ve „vyzrálé“ školní koncepci podpory nadání a ve směřování od tradičního pojmání nadaných žáků k uplatňování moderních liberálnějších definic nadání.

Klíčové slová: nadaný žák; koncepce nadání; identifikace nadaných žáků; péče o nadané žáky.

Pracoviško autora: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Centrum výzkumu FHS, Fakulta humanitních studií, ČR

MULTIDISCIPLINÁRNÝ A KOMPLEXNÝ PRÍSTUP PODPORY DETÍ A ŽIAKOV

doc. PaedDr. Alica Petrasová, PhD. – PaedDr. Eva Valášková Vincejová, Ph.D.

Inkluzívne vzdelávanie zahŕňa neustály proces skvalitňovania vzdelávacích inštitúcií zameraných na využívanie existujúcich, najmä ľudských zdrojov. Klúčovou témou príspevku je prezentácia komplexného systému podporných opatrení v kontexte kvalitatívneho posunu smerom k participácii všetkých aktérov výchovno-vzdelávacieho procesu. Katalóg podporných opatrení je podrobne popísaný súbor opatrení a sprievodných informatívno-metodických materiálov, ktoré schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2023/13957:1-C1661 s platnosťou od 1. septembra 2023. Dokument špecifikuje podporné opatrenia vo výchove a vzdelávaní poskytované školou alebo školským zariadením, ktoré sú potrebné na to, aby sa každé dieťa a žiak mohol plnohodnotne zapájať do výchovy a vzdelávania a rozvíjať svoje vedomosti, zručnosti a schopnosti. Zavedenie nových podporných opatrení vo výchove a vzdelávaní by malo prispieť k tomu, aby školský systém vedel adresnejšie reagovať na rozmanité individuálne a špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby žiakov na naplnenie ich vzdelávacieho potenciálu a ich úspešnosť nielen vo vzdelávaní, ale aj v živote a spoločnosti. Realizácia podporných opatrení si bude vyžadovať dôkladnú identifikáciu a porozumenie potrebám, schopnostiam, špecifikám dieťaťa a žiaka, a tiež zvýšenú multidisciplinárnu spoluprácu medzi všetkými zainteresovanými stranami (pedagogickými a odbornými zamestnancami, členmi školského podporného tímu, zákonnými zástupcami dieťaťa a žiaka, zamestnancami zariadení poradenstva a prevencie a ďalšími).

Klíčové slová: systém podporných opatrení; multidisciplinárna spolupráca; inkluzívne vzdelávanie.

Pracoviško autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra prírodovedných a technických disciplín

ÚROVEŇ ZNALOSTÍ ŠPECIÁLNYCH PEDAGÓGOV O BEZPEČNOM SPRÁVANÍ SA V PROSTREDÍ INTERNETU

Mgr. Jana Zeman – doc. PaedDr. Jana Lopúchová, PhD.

Digitálna bezpečnosť je v súčasnosti jednou z vysoko pertraktovaných tém nielen medzi odborníkmi v oblasti digitálnych technológií, ale aj medzi pedagógmi a špeciálnymi pedagógmi. V školách sa u žiakov často stretávajú s negatívnymi javmi v prostredí internetu, najmä s kyberšikanou a online obťažovaním, groomingom, sextingom, phishingom, prenasledovaním, šírením falošných správ, dezinformácií, porušovaním súkromia a pod. Na vážnosti naberá táto problematika o to viac, ak ide o zraniteľnú skupinu žiakov so zdravotným znevýhodnením.

Vedecká štúdia reaguje na vážny spoločenský problém a zaoberá sa skúmaním úrovne znalostí špeciálnych pedagógov pôsobiacich v špeciálnych školách o bezpečnom správaní sa v prostredí internetu a poznaním spôsobov prevencie a ochrany pred sociálno-patologickými javmi. Výsledky uvedené v štúdiu môžu významnou mierou prispieť k hlbšiemu pochopeniu problematiky a identifikovať kľúčové problematické oblasti, v ktorých je potrebné zlepšiť odbornú prípravu špeciálnych pedagógov.

Kľúčové slová: digitálna gramotnosť; kyberšikana; zdravotné znevýhodnenie; špeciálny pedagóg.

Pracovisko autora: Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Katedra špeciálnej pedagogiky

ROZVOJ PORADENSKÝCH ZRUČNOSTÍ V PREGRADUÁLNEJ PRÍPRAVE PEDAGÓGOV – ANALÝZA ŠTUDIJNÝCH PROGRAMOV

*doc. Mgr. Tatiana Dubayová, PhD. – Mgr. Jana Kožárová, PhD. –
Mgr. Patrícia Mirdalíková, PhD.*

Podľa profesijných štandardov je jednou z očakávaných kompetencií pedagóga a špeciálneho pedagóga spolupráca s aktérmi výchovy a vzdelávania. Disponovanie vedomosťami o formách komunikácie a poradenstva je jej súčasťou a budúci pedagógovia by na ňu mali byť pripravovaní už počas svojho štúdia. Cieľom príspevku bolo, na základe analýzy študijných programov, zistiť, ako prebieha ich profesijný vývin v tejto oblasti a či študenti získavajú dostatok informácií na to, aby zvládli aj túto náročnú časť svojho povolania. Analyzované boli študijné programy 6-tich verejných univerzít na Slovensku, ktoré ponúkajú program predškolská a elementárna pedagogika a špeciálna pedagogika. Výsledky analýz ukazujú, že predmety súvisiace s rozvojom zručností a získavaním vedomostí o poradenstve sa vyučujú dominantne v magisterskom štúdiu. Ako povinný predmet sa vyskytuje len v 1 študijnom programe, v ostatných študijných programoch sa vyučuje ako voliteľný, preto sa k relevantným informáciám o poradenstve dostanú len študenti, ktorí si tento predmet zvolia. Vzniká tak skupina učiteľov, ktorí vo svojej práci poskytujú poradenstvo, avšak na tento typ činnosti neboli pripravovaní. Príspevok poukazuje na potrebu rozšírenia prípravy budúcich pedagógov a špeciálnych pedagógov o ďalšie odborné zručnosti potrebné na výkon ich profesie.

Kľúčové slová: poradenské zručnosti; pregraduálna príprava pedagógov; rozvoj profesijných zručností pedagógov; predškolská a elementárna pedagogika; špeciálna pedagogika.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra špeciálnej pedagogiky

INTERPRETÁCIA FARIEB U RECIPIENTOV OBRAZOVO-TEXTOVÉHO NARATÍVU VŠETKY FARBY ŽIVOTA OD LISY AISATO

PhDr. Alexandra Brestovičová, PhD.

Príspevok sa zaoberá konceptualizáciou pomenovania farieb na základe dát, získaných z reči dospelých participantov výskumu, ktorí majú expertízu v oblasti výtvarného umenia, dospelých respondentov, ktorí majú jazykovedné vzdelanie a dát z reči detí v predškolskom a mladšom školskom veku. Štúdia má komparatívny charakter a jej cieľom je zistiť, ako jednotlivé skupiny konceptualizujú farbu, prítomnú v publikácii Všetky farby života od súčasnej úspešnej, celosvetovo uznávanej, nórskej ilustrátorky Lisy Aisato, ktorá tvorí aj pre deti. Obrazová kniha Všetky farby života je rozdelená do šiestich kapitol, v ktorých sú vybrané ilustrácie a texty v rozsahu jednej vety, venované všetkým životným etapám – od detstva po starobu. Autorka príspevku kategorizuje rozprávanie respondentov o farebnosti knihy, transkribované z audionahrávok, do viacerých kategórií, a to tak, že farby v jednotlivých skupinách sú konceptualizované buď cez objekty reálneho sveta, alebo cez prírodné fenomény, či cez pocity, stavy a emócie, cez zvuky, alebo aj cez abstraktné fenomény. Príspevok ponúka komparáciu jednotlivých nahrávaných skupín a má aj možný aplikačný edukačný potenciál v predškolskej a elementárnej edukácii, v zmysle stimulácie kognitívnych schopností detí prostredníctvom tejto obrazovej knihy.

Kľúčové slová: obrazová kniha; obrazovo-textový naratív; konceptualizácia pomenovania farieb; komparácia.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Centrum výskumu detskej reči a kultúry

KOGNITÍVNE MAPOVANIE METAFOR EMÓCIÍ V DETSKEJ RECEPCII OBRAZOVEJ KNIHY (NA PRÍKLADE KNÍH TINY OZIEWICZ A ALEKSANDRY ZAJĄC ČO ROBIA POCITY A AKO ŽIJÚ POCITY)

Mgr. Iveta Gal Drzewiecka, PhD.

V príspevku sa zaoberáme recepčnými aspektmi a edukačným potenciálom metaforického stvárnenia emócií v textovo-obrazových naratívoch. Riešenie problematiky ilustrujeme na empirickom podklade obrazových kníh poľských autoriek Tiny Oziewicz a Aleksandry Zajęc Čo robia pocity (vyd. Ikar, 2022) a Ako žijú pocity (vyd. Ikar, 2024), v ktorých emócie vystupujú v podobe fantazijných bytostí žijúcich v bežnom svete. Cieľom príspevku je načrtnúť teoreticko-metodologický rámec pre edukačné využitie a didakticko-metodické uchopenie detských obrazových kníh tematizujúcich ľudskú emocionalitu. V prvej časti príspevku charakterizujeme autorské spôsoby literárneho a výtvarného stvárnenia predmetnej tematiky vo vybraných knižných tituloch. Využívame pri tom multimodálnu analýzu metaforickej personifikácie emócií v textovo-obrazovej narácii ako celku. Následne sa zameriavame na objasnenie kognitívnych procesov vedúcich k porozumeniu bimodálnych (textovo-obrazových) metafor emócií (ich kognitívneho mapovania recipientom), pričom vychádzame z teórie vtelenej kognície a kognitívnych teórií metafory a emócií. V záverečnej časti venovanej edukačnej aplikácii problematiky sa sústredíme na navrhnutie modelu didaktickej interpretácie daného typu kníh a vytypovanie možných edukačných metód a stratégií, ktoré sa v tejto súvislosti ponúkajú pri rozvoji emocionálnej inteligencie detského čitateľa.

Kľúčové slová: obrazová kniha; emócie; detská recepcia; kognícia; edukácia.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Centrum výskumu detskej reči a kultúry

K TYPOLOGII OBRAZOVO-TEXTOVÝCH VZŤAHOV V SÚČASNEJ OBRAZOVEJ KNIHE PRE DETI

Mgr. Veronika Čigarská, PhD.

Terminologickým spojením „obrazová kniha“ alebo „textovo-obrazový naratív“ je možné vytvoriť si predstavu o jeho mediálnej podobe. Tento pojem označuje osobitý žáner kníh, ktorý kombinuje vizuálnu a verbálnu naráciu. Ak hovoríme o obrazových knihách ako o útvaroch založených na verbálnej a vizuálnej narácii, je dôležité spomenúť spôsob, akým tieto dve zložky interagujú v multimodálnom celku. Vzájomný vzťah medzi vizuálnym a verbálnym textom je kľúčový, pričom text nie je chápaný len vo verbálnej podobe, ale ako celok v súčinnosti s vizuálnym textom. Existuje viacero typológií a prístupov k obrazovo-textovým vzťahom. K základným patrí symetrický, komplementárny a protichodný vzťah. V symetrickom vzťahu je vizuálna informácia paralelná k textovej, čo znamená, že naratív nesie rovnakú informáciu dvomi odlišnými spôsobmi reprezentácie. V komplementárnej konštrukcii obrazová zložka rozširuje textovú o nové alebo doplnujúce informácie a naopak. Protichodný vzťah je určený pre skúsenejšieho recipienta, keďže je postavený na vzájomnom protirečení obrazu a textu. Iným typom vzťahu je syleptický, v ktorom obraz aj text rozprávajú dva nezávislé príbehy. Cieľom príspevku je charakterizovať typy obrazovo-textových vzťahov, analyzovať konkrétne príklady v súčasnej slovenskej a prekladovej, resp. inonárodnej obrazovej knihe pre deti a reflektovať ich význam pri interpretácii obrazovej knihy.

Kľúčové slová: obrazová kniha; obrazovo-textový vzťah; súčasná literatúra pre deti a mládež.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Centrum výskumu detskej reči a kultúry

VIZUÁLNE AKCENTOVANÉ TEXTY V SLOVENSKEJ LITERATÚRE PRE DETI

Mgr. Mária Halašková, PhD.

Príspevok je zameraný na definovanie termínu vizuálne akcentovaný text určený deťom a priblíženie jeho najvýraznejších autorských realizácií v slovenskej literatúre pre deti. Viacvrstvové komunikáty kreované na pomedzí textu a obrazu možno v literatúre určenej deťom sledovať od 60. rokov 20. storočia po súčasnosť. Prestupovanie vizuálnej a textovej zložky najmä v poézii pre deti, ktoré v sebe nesie kódovanie viacerých významov súčasne, sa v knihách pre deti mohlo uplatniť najmä na základe zlepšenia ich výtvarných a typografických možností, čo sa prejavilo vo veľmi produktívnej spolupráci medzi autormi textu a výtvarnej stránky jednotlivých kníh. Významný vplyv na utváranie vizuálne akcentovaných textov možno pripísať aj básnickému experimentu, ktorý sa na Slovensko dostával najmä prostredníctvom českého literárneho kontextu. Zmiešané obrazovo-textové útvary pre deti so sklonom k poetickej i obrazovej hre tiež možno v literatúre pre deti chápať ako účinnú líniu prekonávania didaktizmu. V príspevku sa pozornosť venuje prierezu vizuálne akcentovaných textov od Milana Ferka, Jozefa Pavloviča, Štefana Moravčíka, Daniela Heviera, Viliama Klimáčka a Dezidera Tótha, Františka Rojčka a i.

Kľúčové slová: vizuálne akcentovaný text; literatúra pre deti; obrazovo-textové vzťahy.

Pracovisko autora: Katedra slovenského jazyka, literatúry a didaktiky - Pedagogická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

INTEGRÁCIA VZDELÁVACÍCH OBSAHOV V PRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ: PREHĽAD NAJNOVŠÍCH VÝSKUMOV NA SLOVENSKU A VO SVETE

doc. PaedDr. Ivana Rochovská PhD.

Príspevok rieši problematiku integrácie vzdelávacích obsahov na Slovensku a vo svete. Teoretické východiská nadväzujú na humanistické teórie vzdelávania, zamerané na sebarozvoj a sebatvorbu individuality, organizáciu podnetného prostredia, skúsenosť a zážitkovosť. V teoretickej rovine príspevok nadväzuje na model S. Kovalikovej (Vysoko efektívne učenie, starší názov Integrované tematické vyučovanie). Integráciou vzdelávacích obsahov sa v príspevku rozumie syntéza vzdelávacích obsahov predmetov alebo vzdelávacích oblastí do jedného celku s dôrazom na celistvosť a globálnosť poznávania, a to vo všetkých troch stupňoch: 1. medzipredmetové vzťahy, 2. blokové vyučovanie a integrované edukačné projekty, 3. integrované tematické vyučovanie (nielen v kognitívnej, ale aj v socioafektívnej a psychomotorickej oblasti rozvoja žiaka). V empirickej rovine na základe obsahovej analýzy vedeckých a odborných štúdií príspevok prezentuje prehľad najnovších výskumných zistení v uvedenej oblasti.

Kľúčové slová: integrácia vzdelávacích obsahov; medzipredmetové vzťahy; obsahová analýza; primárne vzdelávanie.

Pracovisko autora: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Pedagogická fakulta, Katedra elementárnej a predškolskej pedagogiky

INTEGROVANIE SPOLOČENSKOVEDNÉHO OBSAHU V PRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ

PaedDr. Monika Brozmanová, PhD.

Nová kurikulárna reforma prináša nové výzvy pri práci s obsahmi v primárnom vzdelávaní. Jedným z hlavných cieľov moderného základného vzdelávania pre 21. storočie je integrovanie vzdelávacích obsahov a hľadanie zmysluplných prepojení vnútri obsahu konkrétnej vzdelávacej oblasti i medzi oblasťami. V teoretickej rovine sa príspevok venuje spoločenskovednému vzdelávaniu, vychádza z modelu S. Kovalikovej (Vysoko efektívne učenie, starší názov Integrované tematické vyučovanie). Integráciou vzdelávacích obsahov sa v príspevku rozumie syntéza vzdelávacích obsahov predmetov alebo vzdelávacích oblastí do jedného celku s dôrazom na celistvosť a globálnosť poznávania, a to vo všetkých troch stupňoch: 1. medzipredmetové vzťahy, 2. blokové vyučovanie a integrované edukačné projekty, 3. integrované tematické vyučovanie (nielen v kognitívnej, ale aj v socioafektívnej a psychomotorickej oblasti rozvoja žiaka). V empirickej rovine príspevok prezentuje analýzu potenciálu spoločenskovedného obsahu pre integrovanie s inými vzdelávacími obsahmi na pozadí ukážok z edukačnej praxe v primárnom vzdelávaní.

Kľúčové slová: integrácia vzdelávacích obsahov; spoločenskovedné vzdelávanie; medzipredmetové vzťahy; primárne vzdelávanie.

Pracovisko autora: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Pedagogická fakulta, Katedra elementárnej a predškolskej pedagogiky

OUTDOOROVÁ EDUKÁCIA V KONTEXTE KURIKULÁRNEJ TRANSFORMÁCIE

doc. PaedDr. Ján Kancír, PhD.

Koncepcia outdoorovej edukácie vytvára priestor na výučbu "inak". Outdoorové aktivity majú nezastupiteľnú úlohu vo výchove a vzdelávaní dieťaťa (žiaka). Pomáhajú mu porozumieť okolitému svetu, ktorý je prostredím jeho súčasnej i budúcej realizácie. Z tohto hľadiska outdoorové vzdelávanie disponuje edukačným potenciálom, ktorý je nenahraditeľný pri optimalizácii komplexného rozvoja osobnosti žiaka. Cieľom predkladanej štúdie je poukázať na osobitosti outdoorovej edukácie, historický kontext, súčasnosť a budúcnosť jej uplatnenia v edukačnej praxi. Túto koncepciu vieme integrovať do viacerých oblastí kurikula primárneho vzdelávania. Našou snahou je poukázať na potenciál outdoorovej edukácie prostredníctvom jej implementácie v predmetoch (vzdelávacích oblastiach), ktoré umožňujú optimálne využívanie vonkajšieho prostredia.

Kľúčové slová: outdoorová edukácia; história; medzinárodná komparácia; teoretické východiská; prírodovedné a spoločenskovedné vzdelávanie.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra prírodovedných a technických disciplín

**PRÍNOS DOC. PHDR. J. GALLU, CSC., K DEJINÁM PREDŠKOLSKEJ
PEDAGOGIKY**

prof. PhDr. Eduard Lukáč, PhD.

Doc. PhDr. Ján Gallo, CSc. (1922 – 2008) patril k významným osobnostiam nášho akademického života, keď pôsobil na Filozofickej fakulte v Prešove UPJŠ so sídlom v Košiciach. Vo svojej vedecko-výskumnej činnosti sa okrem iného zamerával aj na oblasť predškolskej pedagogiky, ktorá mu bola blízka z hľadiska pôsobenia jeho matky ako učiteľky v materskej škole, ako i z jeho pôsobenia vo funkcii riaditeľa Pedagogickej školy pre vzdelávanie učiteliek materských škôl v Tisovci. Príspevok analyzuje prínos J. Gallu do oblasti dejín predškolskej pedagogiky na dnešnom území Slovenska, a to na základe jeho publikačných aktivít, ktoré boli prezentované v novinách, časopisoch a zborníkoch, ako napr. Predškolská výchova, Jednotná škola, Pedagogická revue, Vlastivedné štúdie Gemera a pod. Osobitná pozornosť je venovaná rukopisnému dielu J. Gallu s názvom Dejiny predškolskej pedagogiky s osobitným zreteľom na Slovensko, ktoré sa nachádza vo fonde Múzea školstva a pedagogiky v Bratislave a predstavuje výsledky jeho dlhoročného výskumu.

Kľúčové slová: Ján Gallo; dejiny predškolskej pedagogiky.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných disciplín, Ústav pedagogiky, andragogiky a psychológie

**PODOBY SPOLUPRÁCE MATERSKEJ ŠKOLY A RODINY DIEŤAŤA ZO
SOCIÁLNE ZNEVÝHODNENÉHO PROSTREDIA**

doc. PhDr. Ivana Pirohová, PhD.

Zámerom príspevku bude vytvoriť aktuálny a empiricky podložený pohľad na podoby spolupráce materskej školy a rodiny dieťaťa zo sociálne znevýhodneného prostredia na základe analýzy empirických štúdií v databázach Scopus a WoS za posledných 5 rokov. Príspevok bude obsahovať výsledky metaanalýzy v podobe identifikovaných problémov a osvedčených aktivít a foriem spolupráce materskej školy a rodiny dieťaťa zo sociálne znevýhodneného prostredia v zahraničí a odporúčania pre spoluprácu materskej školy a rodiny dieťaťa z marginalizovanej rómskej komunity.

Kľúčové slová: materská škola; rodina dieťaťa; spolupráca; sociálne znevýhodnené prostredie; marginalizovaná rómska komunita.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky a psychológie

MOŽNOSTI SPOLUPRÁCE MATERSKEJ ŠKOLY S RODINOU DIEŤAŤA Z RÓMSKEJ KOMUNITY

PaedDr. Monika Miňová, PhD.

Autorka príspevku približuje problematiku spolupráce materskej školy s rodinou z rómskej komunity, jej špecifiká, možnosti a výzvy. Zaoberá sa aj charakteristikou dieťaťa a materskej školy, v ktorej prebieha edukácia týchto detí. Venuje sa aj charakteristike rómskej komunity, ktorú je potrebné vnímať a rešpektovať pri nadväzovaní spolupráce v edukačnej realite. V prieskumnej časti uvádza výsledky prieskumu realizovaného prostredníctvom metódy dotazníka na vybranej vzorke respondentov učiteľov materských škôl a rodičov detí. Výsledky nám ukazujú rôznorodosť názorov na možnosti spolupráce a spoločným znakom sú aktivity, ktoré organizuje materská škola pre rodičov a ich detí.

Kľúčové slová: dieťa predškolského veku; materská škola; rodina dieťaťa; spolupráca; rómska komunita.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky a psychológie

HISTORICKÁ GENÉZA VÝCHOVNÝCH A VZDELÁVACÍCH PROGRAMOV PRE PREDPRIMÁRNE VZDELÁVANIE ROZVÍJAJÚCICH MRAVNÝ A MORÁLNY VÝVIN DIEŤAŤA NA SLOVENSKU

Mgr. Vladimír Fedorko, PhD.

Cieľom príspevku bude analyzovať historickú genézu výchovných a vzdelávacích programov určených pre predprimárne vzdelávanie rozvíjajúcich mravný a morálny vývin dieťaťa predškolského veku na Slovensku. V rámci analýzy poukážeme na jednotlivé časti daných programov, ktoré v sebe zahŕňajú problematiku mravného, morálneho a prosociálneho správania.

Kľúčové slová: výchovný a vzdelávací program; mravný a morálny vývin; prosociálne správanie; dieťa predškolského veku.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky a psychológie

KONCEPCJA INTEGRACJI W POLSKIEJ EDUKACJI WCZESNOSZKOLNEJ PO 25 LATACH - SWOISTE INTERPRETACJE

dr hab. Jolanta Karbowniczek, prof. Akademii WSEI

Koncepcja integracji w polskich szkołach realizowana jest od 25 lat. Od tego momentu nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej borykają się z wieloma trudnościami metodycznymi, merytorycznymi i organizacyjnymi. W artykule przedstawiono założenia edukacji zintegrowanej, jej idee, płaszczyzny - zalety oraz istnienie w pozorowanej zmianie, w dobie bylejakości kształcenia, mylenia ze szkołą tradycyjną (systemem klasowo - lekcyjnym), bagatelizacją rzeczywistych założeń w praktyce pedagogicznej, nieprawidłową leksyką oraz dominującą orientacją przedmiotową.

Kľúčové slová: integracja; system klasowo-lekcyjny; paradygmat; nauczyciel; uczeń.

Pracovisko autora: Lubelska Akademia WSEI, Wydział Nauk o Człowieku, PL

KEY COMPETENCIES IN THE MANAGEMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Sławomir Śliwa, PhD. – Wojciech Duczmal, PhD.

The article concerns the issues related to key competencies in the management of educational institutions. The authors try to present what key competencies should be possessed by the management staff of educational institutions. By reviewing the definitions related to key competencies, the article details in particular those that are needed by school and kindergarten directors in the field of human resources management.

Kľúčové slová: key competencies; management; educational institutions.

Pracovisko autora: Academy of Applied Sciences - Academy of Management and Administration in Opole, PL

PROMĚNY HLAVNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROUDU V ČR - PŘÍČINY A DŮSLEDKY

doc. PhDr. Martin Strouhal, Ph.D. – Mgr. Monika Šimáková

Cílem příspěvku je popsat a zřehlednit proměny hlavního vzdělávacího proudu v ČR od první kurikulární reformy. Stále roste počet rodičů, kteří volí pro své děti spíše alternativní vzdělávací cesty. Domníváme se, že se to děje ve světle několika faktorů. Tyto faktory lze vyjádřit několika tezemi: 1) poslední kurikulární reformy vnesly zmatek do obsahů i forem vzdělávání; 2) hlas tzv. expertů na vzdělávání dlouhodobě vzbuzuje nejistotu ve veřejném prostoru, pokud jde o kvalitu a společenskou relevanci vzdělávání v hlavním proudu; 3) v neposlední řadě je onen hlavní proud sám již ovlivněn prvky alternativních kurikul, často nereflektovaně, nesystémově. Příspěvek se pokusí nabídnout i skromnou prognózu dalšího vývoje v této věci.

Kľúčové slová: hlavní vzdělávací proud; vzdělávací alternativy; kurikulární reforma.

Pracovisko autora: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra pedagogiky, ČR

VÝZVY A LIMITY EDUKÁCIE DETÍ Z RÓMSKEJ KOMUNITY Z POHLĀDU PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV

PaedDr. Erika Novotná, PhD.

Edukačné potreby závisia od predpokladov a daností žiakov a od prostredia, kde žijú. Jedná sa predovšetkým o žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, vrátane žiakov zo sociálne a výchovne nedostatočne podnetného prostredia, teda ide najmä o rómske deti (Krajčíríková 2015). Prostredie, z ktorého prichádzajú rómski žiaci do škôl ich znevýhodňuje vo výchovno-vzdelávacom procese v porovnaní s ostatnými žiakmi. Učitelia základných škôl sa stretávajú s problémom ranného školského zlyhania a neadekvátneho začlenenia sa do prostredia a požiadaviek školy. Viaceré školské zlyhávania pramenia z jednoduchého faktu, že tieto deti nemajú osvojené tie základné sociálne a pracovné návyky, ktoré sú nevyhnutným predpokladom pre úspešné zaškolenie. Pedagógom nemožno dať priamy návod ako deti z rómskych komunít vzdelávať. Každý pedagóg si hľadá a na základe svojich profesijných skúseností nachádza vlastný spôsob edukácie rómskych žiakov (Ďuričeková 2000). V príspevku sa zameriavame na identifikovanie výziev a limitov z pohľadu pedagogických zamestnancov na edukáciu detí pochádzajúcich z rómskej komunity.

Kľúčové slová: pedagóg; vzdelávanie; rómska komunita; rómsky žiak; sociálne-znevýhodňujúce prostredie.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky a psychológie

PEDAGOGICKÉ DIELO JURAJA PÁLEŠA V KONTEXTE ROZVOJA ŠKOLSTVA A VZDELÁVANIA NA SLOVENSKU

PhDr. PaedDr. Michal Pankevič, PhD., BBA, MBA

Transformačné procesy edukačnej reality sú historickým svedkom mnohých reformných snáh, sú zrkadlom ekonomických, sociálnych, mravných a kultúrnych poryvov v spoločnosti. Počnúc platformou osvietenenských ideí Márie Terézie a Jozefa II. až po súčasné humanisticko–demokratizačné a obsahové zmeny ako výsledky vnútornej politiky štátu i celoeurópskych trendov. Základným predpokladom takýchto zmien bol a je učiteľ. Nie vyslúžilý vojak či šikovnejší remeselník, ale pedagóg v pravom zmysle slova. Táto ideová premisa sa stala podkladom pre zriaďovanie tzv. učiteľských preparandií – ústavov, ktorých „produktom“ bol pedagóg, plne vybavený potrebným penzom vedomostí a zručností, pripravený plniť poslanie obroditeľa pospolitého ľudu. Prvým takýmto zariadením svojho druhu na území Uhorska bol Učiteľský ústav v Spišskej Kapitule. Jeho prvým riaditeľom bol Juraj Páleš, ktorý svojou prezieravosťou, progresívnym pedagogickým zmysľaním, organizačným talentom a osobnostnou hodnotou, ovplyvnil názorový pragmatizmus a nazeranie na učiteľský pregraduál nielen v období osvietenenských reformných snáh. V príspevku prezentujeme parciálne exploratívne zistenia v oblasti edukačnej historiografie, zameranej na didaktickú analýzu jeho diela s názvom Paedagogia Slowenská pre triwiálské školi biskúpstwa Spišského (1820) a hľadanie jeho paralel so súčasným poznaním pedagogickej vedy.

Kľúčové slová: Juraj Páleš; paedagogia Slowenská pre triwiálské školi biskúpstwa Spišského; Spišská Kapitula; Učiteľský ústav.

Pracovisko autora: Základná škola s materskou školou, Lučivná

MOŽNOSTI A LIMITY VYUŽÍVANIA POSUNKOVEJ KOMUNIKÁCIE V ŠPECIÁLNOPEGADOGICKEJ PRAXI

*prof. PaedDr. Darina Tarcsiová, PhD. – Mgr. Miroslava Tomášková, PhD. –
Mgr. Kristína Ondrašínová*

Posunky a posunková komunikácia sú spájané hlavne s populáciou osôb so stratou sluchu, u ktorej sa v súčasnosti skúma a píše o bimodálnom bilingvizme a bikulturalizme. Ďalšou skupinou sú osoby s hluchoslepotou. Tieto formy komunikácie sú súčasťou aj alternatívnej a augmentatívnej komunikácie (ďalej len AAK) a to hlavne u populácie neverbálnych osôb. Začali ich využívať aj iné skupiny odborníkov, nielen surdopédi a sú súčasťou ich pregraduálneho resp. postgraduálneho štúdia.

V podmienkach Slovenskej republiky sme získali informácie, že posunky, resp. posunková komunikácia sa využívajú pri niektorých deťoch/žiakoch s poruchami autistického spektra a s mentálnym postihnutím. Absentovali podrobnejšie informácie, ako sa posunky implementujú, ktoré skupiny odborníkov ich používajú, aké sú názory na ich efektivitu a zároveň aj limity na strane detí/žiakov s daným postihnutím.

Príspevok prináša prvé podrobnejšie informácie, na malej vzorke respondentov s mentálnym postihnutím, ktorými sú rodičia a špeciálni pedagógovia, ktoré dávajú odpoveď na viaceré otázky ale zároveň sú bázou pre plánovanie ďalších výskumov na početnejšej vzorke respondentov, pretože heterogenita vyššie spomenutej populácie si vyžaduje aj individuálny prístup.

Problematika je o to aktuálnejšia, že využívanie posunkov a posunkovej komunikácie je súčasťou schváleného podporného opatrenia – osobitné formy komunikácie, čo si pravdepodobne vyžiada aj zmeny v príprave pedagogických a odborných zamestnancov v školstve.

Kľúčové slová: narušená komunikačná schopnosť; posunková komunikácia; deti a žiaci; podporné opatrenie- osobitné formy komunikácie.

Pracovisko autora: Univerzita Komenského v Bratislave, Ústav špeciálnopedagogických štúdií a inkluzívneho vzdelávania, Katedra špeciálnej pedagogiky

DIDAKTICKÉ PROSTRIEDKY PRE OSVOJOVANIE, ROZVÍJANIE A UTVRDZOVANIE POSUNKOVEJ KOMUNIKÁCIE

**Mgr. Miroslava Tomášková, PhD. – prof. PaedDr. Darina Tarcsiová, PhD. –
Mgr. Kristína Ondrašínová**

Príspevok sa zaoberá didaktickými prostriedkami používanými na osvojovanie, rozvíjanie a utvrdzovanie posunkovej komunikácie v edukácii detí a žiakov so zdravotným postihnutím. V kontexte rastúcej potreby inkluzívneho vzdelávania a efektívneho zapojenia všetkých detí a žiakov, vrátane tých, ktorí používajú iné formy komunikácie, je nevyhnutné identifikovať a implementovať účinné metódy a nástroje pre rozvíjanie komunikácie, vrátane posunkovej komunikácie. Z toho dôvodu je cieľom príspevku prezentovať rozličné vytvorené didaktické prostriedky s využívaním posunkov, ktoré sú aktuálne k dispozícii v špeciálnopedagogickej praxi. Zameriava sa na praktické príklady využitia týchto prostriedkov predovšetkým v školskom prostredí, ale aj v domácom prostredí. Príspevok tiež zdôrazňuje význam ďalšieho vzdelávania pedagógov a špeciálnych pedagógov v kontexte možností využívania rozličných komunikačných foriem v edukácii. Posunková komunikácia môže byť jednou z týchto možností. Okrem toho sa diskutuje o význame kontinuálnej podpory a rozvoja týchto prostriedkov. Záver príspevku poukazuje na potrebu ďalšieho rozvíjania v danej problematike, aby sa zabezpečila vyššia kvalita vzdelávania aj pre tie deti a žiakov, ktorí využívajú v rámci komunikácie posunky, čím sa podporí nielen inkluzívne a efektívne vzdelávacie prostredie.

Kľúčové slová: posunková komunikácia; osvojovanie a rozvíjanie posunkov; inkluzívne vzdelávanie; alternatívna a augmentatívna komunikácia.

Pracovisko autora: Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Ústav špeciálnopedagogických štúdií a inkluzívneho vzdelávania, Centrum špeciálnopedagogického výskumu

VYUŽÍVANIE POSUNKOV U JEDNOTLIVCOV S MENTÁLNYM POSTIHNUTÍM (ANALÝZA KONKRÉTNÝCH PRÍPADOV ŽIAKOV)

Mgr. Kristína Ondrašínová – prof. PaedDr. Darina Tarcsiová, PhD.

Výskumy zo zahraničia potvrdzujú pozitívny vplyv implementácie augmentatívnej a alternatívnej komunikácie (AAK) na zlepšenie porozumenia, zvýšenie záujmu o komunikáciu, vývin osobnosti jednotlivcov, ale aj elimináciu negatívnych prejavov z dôvodu neporozumenia či absentujúcej schopnosti vyjadrovania. V rámci AAK sa venuje v teórii a praxi pozornosť aj využívaniu posunkov. Poukazuje sa na potrebu ich modifikácie, pretože posunky komunity n/Nepočujúcich, sú pre nich manuálne ťažko zvládnuteľné alebo ťažko zrozumiteľné. Aj Katalóg podporných opatrení (2023) a spracované sprievodné materiály obsahujú opatrenia na zabezpečenie osobitných foriem komunikácie dieťaťa alebo žiaka.

V predložennom príspevku poskytneme informácie o realizovanom výskume na vzorke žiakov s mentálnym postihnutím (n=6), ktorí sú používateľmi posunkov. Na základe konkrétnych príkladov poskytneme informácie o nutných predpokladoch na využívanie posunkov, spôsoboch ich modifikácie, počte osvojených posunkoch a ich využívaní v školskom a domácom prostredí. Ide o veľmi heterogénnu komunikáciu a preto je predpoklad, že heterogénne budú aj ich komunikačné problémy a z nich vyplývajúca potreba podpory, to znamená aj špecificky modifikované posunky. Podrobná analýza využívania posunkov u jednotlivých žiakov, v rámci dlhodobého pozorovania poskytuje dôležité informácie pre pedagogických pracovníkov v rámci vzdelávacích inštitúcií ale aj pre akademických pracovníkov v rámci pregraduálnej a postgraduálnej prípravy.

Kľúčové slová: augmentatívna a alternatívna komunikácia; mentálne postihnutie; posunkový jazyk; komunikácia.

Pracovisko autora: Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Katedra špeciálnej pedagogiky

DIAGNOSTIKA PERCEPČNO-MOTORICKÝCH FUNKCIÍ ŽIAKOV SO STREDNÝM STUPŇOM MENTÁLNEHO POSTIHNUTIA NA ŠPECIÁLNEJ ZÁKLADNEJ ŠKOLE

Mgr. Patrícia Šimková, PhD.

Štúdiá sa zaoberá výsledkami diagnostiky úrovne percepčno-motorických a kognitívnych funkcií použitím diagnostického nástroja Stav percepčno-kognitívnych funkcií ako súčasť stimulačného Programu HYPO – Cvičenie pre deti predškolského veku a mladšieho školského veku na posilnenie percepčno-motorických a kognitívnych funkcií vrátane pozornosti (Michalová 2015), a to na základe komparácie vstupného a výstupného merania pred a po aplikácii modifikovaného stimulačného programu HYPO, zameraného na podporu a zvýšenie úrovne percepčno-motorických a kognitívnych funkcií žiakov so stredným stupňom mentálneho postihnutia v staršom školskom veku na špeciálnej základnej škole.

Kľúčové slová: percepčno-motorické a kognitívne funkcie; modifikovaný stimulačný program HYPO; žiak so stredným stupňom mentálneho postihnutia.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra špeciálnej pedagogiky

ROZVOJ A AKTUÁLNA SITUÁCIA BEHAVIORÁLNEJ ANALÝZY NA SLOVENSKU – POROVNANIE S KRAJINAMI V4

Mgr. Ivana Trellová, PhD., BCBA

Začiatok behaviorálnej analýzy sa datuje do roku 1930 a spája sa s významnou prácou B. F. Skinnera v oblasti operantného správania. V Európe sa začala behaviorálna analýza objavovať v druhej polovici 60-tých rokov 20. storočia a postupne tvorila základ pre už rozvíjajúcu sa profesiu. Jej aplikácia je v rôznych odvetviach, avšak najvýznamnejšie je jej využitie v špeciálnej pedagogike v rámci včasnej intervencie a edukácie osôb s autizmom. Rozvoj profesie behaviorálneho analytika prechádzal rôznymi zmenami a ťažkosťami, ktoré ovplyvnili disemináciu a etablovanie profesie v danej krajine. Prezentovaný príspevok sa venuje rozvoju behaviorálnej analýzy v Európe s dôrazom na jej aplikáciu v krajinách V4. Ponúka pohľad na súčasný stav profesie behaviorálneho analytika na Slovensku, jeho využitie v praxi, možností vzdelávania či ďalšieho profesijného rozvoja ako aj jeho spoluprácu s inými odborníkmi. Príspevok zároveň poukazuje aj na limitácie rozvoja profesie behaviorálneho analytika na Slovensku a možností ich riešenia.

Kľúčové slová: behaviorálna analýza; behaviorálny analytik; krajiny V4; certifikácia odborníkov; regulácia profesie.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra špeciálnej pedagogiky

MOŽNOSTI IMPLEMENTACE LITERÁRNĚ ZTVÁRNĚNÉ TEMATIKY ŠOA DO VÝUKY NA PRVNÍM STUPNI ZÁKLADNÍCH ŠKOL

Mgr. Milan Mašát, Ph.D., MBA

V příspěvku prezentujeme nutnost transformace obsahu primárního vzdělávání v souvislosti s akcentem na rozvoj schopností a kompetencí u absolventů žáků základního vzdělávání. Představujeme možnosti implementace tzv. aktuálních témat do výuky českého jazyka a literatury se zaměřením na budování v demokratické společnosti adekvátního axiologického a etického profilu dětí a dospívajících, a to prostřednictvím vybraných textů umělecké literatury. Zvoleny byly básně, jejichž autory jsou děti a dospívající, kteří byli internováni v koncentračním táboře Terezín, ukázka z publikace Červená stuha od Aniky Tetzner, úryvek z díla Francesco Tirelli a jeho zmrzlinářství od Tamar Meirové, výtvarná tvorba Petra Ginze, úryvek z Deníku Rivky Lipszycové a ukázka z díla Hana od Aleny Mornštajnové. Jsme přesvědčeni, že při výběru adekvátních pasáží a při vhodné práci s nimi je možné s těmito díly pracovat i na prvním stupni základních škol. Toto tvrzení dokládáme výsledky výzkumného šetření, které bylo orientováno na verifikaci ukázek z uvedených publikací a básní žáky prvního stupně českých základních škol a které bylo doplněno o názory vyučujících, kteří v době realizace příslušného výzkumu působili na daném stupni institucionálního vzdělávání.

Klíčové slová: šoa; holokaust; literární výchova; první stupeň základních škol; výzkumné šetření.

Pracoviště autora: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatury, ČR

MEDZI REALITOU A IMAGINÁCIOU: PODOBY ZOBRAZENIA PRIESTORU, ARCHITEKTÚRY A SLOVA V OBRAZOVEJ KNIHE BRATISLAVA ČAROVNÁ

Mgr. Slavomír Capek, PhD.

Štúdia sa zaoberá interpretáciou obrazovej knihy Bratislava čarovaná a možnosťami jej využitia v procese výtvarnej edukácie. V tejto, odbornou kritikou aj širokou verejnosťou oceňovanej knihe môžeme identifikovať tri základné významové vrstvy. Najviac dominuje obrazová zložka pozostávajúca z ilustračných zobrazení Simony Čechovej. Keďže kniha je venovaná mestu, na ilustráciách prevládajú architektonické motívy ikonických stavieb a prímestská krajina. Je to vrstva, ktorá nás zaujíma navyše. Budeme si všimnúť akými výtvarnými výrazovými prostriedkami ilustrátorka zobrazila heterogénny priestor veľkomesta, ktorý sa skladá z rôznych historických štvrtí reprezentovaných rozdielnymi architektonickými slohmi a smermi. Textová rovina komunikuje dôležité historické medzníky, a informuje o významných osobnostiach spájaných s mestom. Špecifickú rovinu reprezentuje fantastika, ktorá sa prejavuje vkladáním vymyslených príbehov a neexistujúcich prvkov do urbanistickej štruktúry (Metro). Figurujú tu napríklad už neexistujúce mestské časti. Zamýšľame sa aj nad vhodnými metódami práce s ilustráciami predmetnej obrazovej knihy vo výtvarnej edukácii.

Klíčové slová: obrazová kniha; ilustrácia; zobrazenie priestoru; architektúra; text.

Pracovište autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra hudobnej, výtvarnej a telesnej výchovy

OBRAZOVÉ KNIHY A MOTÍVY ČÍTANIA KNÍH DETÍ MLADŠIEHO ŠKOLSKÉHO VEKU

Mgr. Dávid Dziak, PhD.

Cieľom príspevku bude prezentovať výsledky empirického prieskumu, ktorého zámerom bolo zistiť hodnotenie umelecky (ne)hodnotných obrazových kníh o postave vlka detskými čitateľmi. Daný problém sme sa rozhodli riešiť z dôvodu narastajúceho množstva nekvalitnej literatúry pre deti, obzvlášť obrazových kníh, ktoré gýčovými ilustráciami získavajú výraznejšiu pozornosť učiteľov, rodičov či detí. Prieskumnú vzorku tvorí 43 participantov (26 dievčat a 17 chlapcov), z toho 25 žiakov 2. ročníka a 18 žiakov 4. ročníka základnej školy. Prieskumnou metódou je dotazník. Pred písomným vyplňaným dotazníka boli participantom prečítané dve obrazové knihy, a to Čakanie na vlka od Sandry Dieckmannovej, ktorú považujeme za umelecky nehodnotnejšiu, a V mojej hore od François Aubineaua, ktorú považujeme za umelecky hodnotnejšiu. V príspevku teda budeme prezentovať významové kategórie hodnotenia umelecky (ne)hodnotných obrazových kníh recipientmi mladšieho školského veku, z čoho v závere vyplynú odporúčania do pedagogickej praxe.

Kľúčové slová: obrazová kniha; postava vlka; umelecká hodnota; literárnokritická kompetencia; čitateľ mladšieho školského veku.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra komunikačnej a literárnej výchovy

SOCIÁLNA (SEBA)IZOLÁCIA AKO TÉMA OBRAZOVO-TEXTOVÝCH NARATÍVOV PRE DETI

Mgr. Patrícia Dziaková

Na slovenskom knižnom trhu možno pozorovať trend importu obrazovo-textových naratívov pre deti orientujúcich sa na nesamozrejmé, filozofické či existenciálne témy, u ktorých sa môže zdať, že presahujú životnú skúsenosť detských recipientov. Táto emocionálna a recepčná náročnosť tém je i pravdepodobným dôvodom, prečo sa s nimi detskí recipienti často nestretávajú v edukačnom procese. Na základe výskumných zistení možno príčinu usudzovať zo skutočnosti, že samotní učitelia buď nemajú povedomie o týchto textoch alebo pociťujú nedostatočnú literárnu kompetenciu v oblasti literárnovednej a následnej didaktickej interpretácie týchto textov. K jednej z takýchto tém, ktorá síce je emocionálne náročná, no súčasne i blízka životnej empirii detských recipientov, patrí téma nezapadania do kolektívu, ktorá vyúsťuje do sociálnej izolácie. Cieľom príspevku bude podrobiť vybrané diela obrazových kníh pre deti so sledovaným motívom (seba)izolácie detailnej literárnovednej, estetickej a naratologickej analýze. Analýza sa bude zameriavať na vzťah verbálno-vizuálneho módu pri psychologizácii literárnej postavy, vznik i riešenie interpersonálneho i intrapersonálneho konfliktu, ako i na potenciálne miesta nedourčenosti, ktoré predstavujú východisko pre rozvíjanie inferenčného myslenia u detských recipientov.

Kľúčové slová: obrazovo-textový naratív; detský recipient; sebaizolácia; recepcia literárneho textu.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra komunikačnej a literárnej výchovy

HUDOBNÁ VÝCHOVA V KONTEXTE VŠEOBECNÉHO VZDELÁVANIA***Mgr. Pavel Martinka, PhD.***

Príspevok pojednáva o postavení, retrospektíve a perspektíve hudobného vzdelávania v kontexte všeobecného vzdelávania základných škôl na primárnom a sekundárnom stupni i v širších súvislostiach spoločenských potrieb a v kontexte kurikulárnej reformy.

Kľúčové slová: hudobná výchova; vzdelávanie; všeobecné vzdelanie; potreby spoločnosti.

Pracovisko autora: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Centrum umenia a kultúry

**UMELECKÁ GRAMOTNOSŤ V KONTEXTE KURIKULÁRNEJ REFORMY
VZDELÁVANIE PRE 21. STOROČIE*****PaedDr. Anna Derevjaníková, PhD.***

Autorka v príspevku prezentuje východiská a podoby prebiehajúcej kurikulárnej reformy základného školstva na Slovensku v oblasti hudobnej výchovy. Cieľom reformy je zlepšiť a posilniť základné vzdelávanie vo vzdelávacom systéme, prispôbiť ciele, obsah a formy vzdelávania potrebám súčasnej aj perspektívnej spoločnosti a zlepšiť výsledky vzdelávania žiakov v základných – doménových oblastiach gramotností. Hudba vo všetkých jej podobách aj obsahoch je súčasťou vzdelávacej oblasti Umenie a kultúra a dominantne sa podieľa na rozvoji umeleckej gramotnosti ako schopnosti vnímať, prežívať, rozumieť, poznať, tvoriť a prezentovať rôzne podoby a formy umeleckého vyjadrovania sveta. Nadväzuje na reformné procesy v predprimárnom vzdelávaní a nové vzdelávacie štandardy v hudobnej výchove pre základné vzdelávanie orientuje na žiaka, jeho individuálnu, skupinovú aj kolektívnu prácu s hudbou v podobe jej produkcie, prijímania aj stvárňovania.

Kľúčové slová: kurikulárna reforma; umelecká gramotnosť; hudobná výchova; primárne vzdelávanie.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra hudobnej, výtvarnej a telesnej výchovy

JEDNOTA EMOCIONÁLNEHO A KOGNITÍVNEHO V HUDOBNO M ZÁŽITKU

doc. PaedDr. Zuzana Sláviková PhD.

Vďaka predpokladanej podobnosti medzi hudobným cítením a ľudským cítením sa aj v umení, a konkrétne v hudbe, objavujú zložité kombinácie kognitívnych a emocionálnych aspektov. Každá z činností vedomia je súčasne funkciou myslenia. Pri počúvaní hudby prebieha medzi prežívaním a myslením interakcia, ktorá je simultánna s interakciou vedomia subjektu s hudbou. Výskumne sa preto neustále potvrdzuje, že hudobný zážitok je produktom nielen emocionálneho prežívania, ale významne sa na ňom podieľa aj myslenie. Príspevok reflektuje fenomenologickú, ontologickú, existenciálnu a hermeneutickú stránku emocionálnych stavov, ako aj vzťah a súvislosti medzi „rozumom“ a „citom“ v ontogenetických a fylogenetických kontextoch. Poukazuje na interpretačné stratégie, v rámci ktorých je dôležité objavovanie súvislostí medzi štruktúrou a esteticko-emocionálnym významom a kreatívne spájanie kognitívneho princípu s obrazovým. Analýza ontogenetických a fylogenetických špecifík a zákonitostí poukazuje na skutočnosť, že modelovanie zážitkového priestoru v hudobno-výchovnej praxi by malo smerovať od spontánnej a intuitívnej prvotnej komunikácie k procesom intelektualizácie, postupným prenikaním k hudobnej štruktúre.

Kľúčové slová: hudobný zážitok; emocionalita; racionalita; hodnota; interpretácia hudobného diela.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra hudobnej, výtvarnej a telesnej výchovy

KLAVÍRNA INTERPRETÁCIA HUDOBNEHO DIELA V KONTEXTE ZÍSKAVANIA PERCEPČNÝCH ZRUČNOSTÍ ŽIAKOV V MLADŠOM ŠKOLSKOM VEKU

Mgr. Zuzana Kentošová, PhD.

Klavírna interpretácia ako spôsob priameho a živého prevedenia hudobného diela sa stala predmetom mnohých výskumných štúdií zaoberajúcich sa predovšetkým jej umeleckým uplatnením. V snahe zohľadniť špecifiká a výhody klavírnej interpretácie v kontexte didaktických postupov hudobno-pedagogickej koncepcie Juraja Hatríka v primárnej hudobnej edukácii príspevok predstavuje kvalitatívny výskum klavírnej interpretácie hudobného diela vo vzťahu k získavaniu percepčných zručností. Príspevok reflektuje popis a výsledky kvalitatívneho výskumu realizovaného prostredníctvom viacprípadovej štúdie – kauzálne súvislosti medzi klavírnou interpretáciou hudobného diela a percepčnými zručnosťami žiakov v mladšom školskom veku.

Kľúčové slová: klavírna interpretácia hudobného diela; percepčné zručnosti; experimentálna hudobná intervencia; žiak v mladšom školskom veku; prípadová štúdia.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra hudobnej, výtvarnej a telesnej výchovy

KREOVANIE HUDOBNEHO OBSAHU PROSTREDNICTVOM HUDOBNYCH SOFTVÉROV A APLIKÁCIÍ

Mgr. Martin Dzurilla, PhD.

Príspevok prezentuje problematiku hudobných softvérových platforiem a aplikácií, ktoré možno využiť pri tvorbe hudobného obsahu aplikovateľnom v predprimárnom, primárnom vzdelávaní, ako aj vo vysokoškolskom štúdiu (predškolská a elementárna pedagogika, učiteľstvo pre primárne vzdelávanie). Identifikuje hudobné softvéry primárne určené na editáciu a produkciu hudby, ktoré môžu byť sekundárne využité aj na edukačné účely – notačné softvéry, Digital audio workstation, audio editory, prehrávače. Príspevok taktiež upresňuje hudobné programy a aplikácie primárne určené na vzdelávanie – CAI programy, multimediálne hudobno-edukačné programy, príručky a tutoriály. Poukazuje na determinanty ovplyvňujúce tvorbu digitálneho obsahu využiteľného vo výučbe hudobnej výchovy. Načrtáva východiská tvorby hudobného obsahu v digitálnej forme a možnosti uplatnenia daného obsahu v hudobnej výchove.

Kľúčové slová: hudobný softvér; digitálny edukačný obsah; hudobné vzdelávanie.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra hudobnej, výtvarnej a telesnej výchovy

PROGRESÍVNE PRVKY V METODICKÝCH VÝCHODISKÁCH VÝTVARNEJ VÝCHOVY NA PRIMÁRNOM STUPNI ZŠ. TEÓRIA VERZUS PRAX

Mgr. Tatiana Bilančíková, PhD.

Príspevok prináša prehľad aktuálnej situácie v edukačnej realite primárneho vzdelávania s fokusom na výtvarnú výchovu. Po absolvovaní hospitácie (terénny prieskum) v rámci študentskej praxe a po analýze dlhoročnej reflexie praxe študentmi vyvstali problémy, ktoré sa ukazujú ako pretrvávajúce stereotypy v edukácii výtvarnej výchovy. V príspevku prinášame nielen analýzu problémov ale načrtávame možné riešenie súvisiace s aktuálnou reformou ŠVP.

Kľúčové slová: reforma ŠVP; výtvarná výchova; stereotypy vo výtvarnej výchove.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra hudobnej, výtvarnej a telesnej výchovy

PRACOVNÁ PAMÄŤ A SCHOPNOSŤ MANIPULÁCIE S PRIESTOROVÝMI SYMBOLMI AKO DETERMINANTY ŠKOLSKEJ ÚSPEŠNOSTI ŽIAKOV MLADŠIEHO ŠKOLSKÉHO VEKU

doc. RNDr. Alena Prídavková, PhD. – prof. PhDr. Iveta Kovalčíková, PhD.

Pracovná pamäť, ktorá zahŕňa dočasné udržiavanie a manipuláciu s informáciami, a priestorové schopnosti umožňujúce pochopenie a prácu s priestorovými vzťahmi, sú kľúčovými kognitívnymi faktormi ovplyvňujúcimi učenie a akademický výkon. V príspevku budú prezentované výsledky výskumu zameraného na skúmanie vzťahov medzi pracovnou pamäťou, schopnosťou manipulácie s priestorovými symbolmi a školskou úspešnosťou žiakov mladšieho školského veku. Výskum bol realizovaný v súbore žiakov vo veku 9-10 rokov (N=100), vytvoreného na základe náhodného výberu. Význam rozvoja pracovnej pamäti a priestorových schopností je kľúčový pri tvorbe odporúčaní pre pedagógov a rodičov na efektívne metódy zlepšovania týchto schopností. Prezentované výsledky sú čiastkovými výstupmi projektu VEGA 1/0699/23.

Kľúčové slová: pracovná pamäť; školská úspešnosť; priestorové schopnosti.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra matematickej edukácie

INOVATÍVNE PRÍSTUPY V ELEMENTÁRNEJ MATEMATICKEJ EDUKÁCII

Mgr. Anna Vašutová, PhD.

Proces tvorenia matematických predstáv je od počiatku inštitucionalizovaného vzdelávania jednou z jeho základných úloh najmä v kontexte pôvodného trívia. Uvedená oblasť vzdelávania časom prechádzala zmenami. A to nielen v rovine obsahu, ktorý má v posledných desaťročiach tendenciu k redukcii v kontexte požiadaviek kladených na žiaka v jednotlivých ročníkoch. Pričom cieľom je zamerať v pedagogickej praxi pozornosť najmä na kvalitu sprostredkovania obsahu matematického vzdelávania. A práve v rovine metodických postupov a používaných stratégií zaznamenávame zvýšený nárast vzniku nových alebo „staronových“ koncepcií, ktoré sa snažia o posun od transmisívneho prístupu a využívania deduktívnych metód po konštruktivisticky orientované prístupy a uplatňovanie indukčných metód vo vyučovaní. Dôležitým prvkom, ktorý zohráva kľúčovú úlohu v uvedenom procese je individuálna skúsenosť a aktívna účasť žiaka na tvorbe svojich vlastných mentálnych predstáv, čo znamená, že na ústupe by mali byť aktivity zamerané na frontálne sprostredkovanie informácií ako hotových poznatkov. Prezentácia je zameraná na niektoré inovatívne metódy, ktoré je možné uplatniť v primárnom matematickom vzdelávaní.

Kľúčové slová: konštruktivistický prístup vo vzdelávaní; pojmotvorný proces v matematike.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra matematickej edukácie

POTENCIÁL METÓDY EDULARP V MATEMATICKOM VZDELÁVANÍ

Mgr. Dominika Kušnírová, DiS. art. – doc. RNDr. Iveta Scholtzová, PhD.

Cieľom príspevku je predstavenie metódy Educational Live Action Role Playing (EduLARP) ako hlavnej metódy, ktorú chceme aplikovať pri upevňovaní matematického učiva v rámci zavádzania konceptu učenia sa v súvislostiach u žiakov mladšieho školského veku. Príspevok prináša zdôvodnenia a vysvetlenia, prečo je práve EduLARP vhodnou metódou na rozvíjanie konceptu učenia sa v súvislostiach v matematickej edukácii. Zameriava sa aj na objasnenie pôvodu metódy EduLARP a na možnosti jej využitia pri práci so žiakmi na primárnom stupni vzdelávania. Príspevok približuje potenciál metódy v kontexte matematickej edukácie, v ktorej môže ponúknuť zaujímavé a efektívne spôsoby zaangažovania žiakov do vyučovacieho procesu a uľahčenie porozumenia abstraktných matematických pojmov. To je možné dosiahnuť prostredníctvom praktického zážitku, na základe ktorého žiaci prepájajú súvislosti medzi vedomosťami a ich aplikáciou v živote, čo je zároveň východiskom a cieľom konceptu učenia sa v súvislostiach (Hudson, Whisler 2007). V príspevku sú analyzované zahraničné matematické EduLARPové hry: matematické EduLARP y z Českej republiky, a to EduLARP Starfleyer od autorov Benešová et al. (2022) a EduLARP y Magické guildy, Mesozoic park, Ortegova výzva a Singularita, ktoré sú výsledkom činností združenia EduLudus (2018).

Kľúčové slová: primárne vzdelávanie; matematika; EduLARP.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra matematickej edukácie

SMELL IN THE LEARNING PROCESS IN CHILDREN*dr hab. Agnieszka Hamerlińska, prof. UMK*

The role of smell in the learning process in children is undeniable, yet little attention is paid to this sense. Smell plays an important role in memory and emotions. In particular, it supports the process of learning concepts. Moreover, it arouses appetite. This is especially important for children with disabilities.

Kľúčové slová: sense of smell; olfactor therapy method; children; learning.

Pracovisko autora: Nicolaus Copernicus University in Torun, PL

MAJÚ KOGNITÍVNE VÝKONNEJŠÍ ŽIACI VYŠŠIE SEBAVEDOMIE?

*prof. PhDr. Iveta Kovalčíková, PhD – doc. PhDr. Gabriela Mikulášková, PhD. –
doc. RNDr. Alena Prídavková, PhD – Mgr. Jana Lukáčová, PhD. –
PhDr. Monika Kačmárová, PhD. – Mgr. Matej Hrabovský*

Školský výkon je multikauzálne ovplyvnený faktormi kognitívnej i afektívnej povahy. Štúdia skúma súvislosti medzi sebaaponímaním, kognitívnym a exekutívnym fungovaním žiaka v primárnom stupni edukácie. Výskumný súbor, agregovaný prostredníctvom náhodného výberu, tvorilo 141 žiakov vo veku 9-10 rokov. Delis-Kaplan Executive Function System - subtesty D-KEFS Trail-Making, D-KEFS Verbal Fluency, D-KEFS Design Fluency boli použité za účelom identifikovania úrovne exekutívneho fungovania žiaka. Prostredníctvom sebaapercepčného profilu pre deti (Harter, 1985) bola posudzovaná úroveň sebaapercepcie žiaka, operačne definovaná prostredníctvom subškál na sebauposúdenie školskej kompetencie; sociálnej akceptácie; športovej kompetencie; fyzického vzhľadu. Analýza údajov bola vykonaná prostredníctvom viacrozmerých štatistických modelov a metódy modelovania štruktúrnych rovníc. Vysvetlená bola variabilita vzťahov medzi študovanými premennými. Výskum bol realizovaný v rámci projektu VEGA 1/0699/23.

Kľúčové slová: exekutívne fungovanie; sebaaperpcia; sebaaponímanie; D-KEFS.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky a psychológie

PILOTNÁ ŠTÚDIA VPLYVU MINDFULNESS INTERVENČIE U ŽIAKOV PRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA

Mgr. Matej Hrabovský – prof. PhDr. Iveta Kovalčíková, PhD

Cieľom predkladanej pilotnej štúdie je preskúmať vplyv mindfulness intervencie na exekutívne funkcie a črtu všímavosti (mindfulness) u žiakov v primárnom vzdelávaní. Vzhľadom na rastúci záujem o používanie mindfulness techník vo vzdelávacom systéme, je nevyhnutné porozumieť ich potenciálnemu vplyvu na detskú populáciu. Základná vzorka intervencie pozostávala zo 14-tich žiakov navštevujúcich štvrtý ročník základnej školy s priemerným vekom 10 rokov. Exekutívne funkcie boli merané testom D-KEFS (Delis-Kaplan Executive Function System) a črta všímavosti dotazníkom FFMQ (Five-Facet Mindfulness Questionnaire). Predbežné výsledky ukázali významné zlepšenie v kognitívnej flexibilita a inhibičnej kontrole, spolu s nárastom úrovne črty všímavosti. Dané zistenia naznačujú, že mindfulness intervencie môžu byť efektívnym nástrojom na podporu kognitívnych a emocionálnych schopností u mladších žiakov, čím prispievajú k ich celkovému akademickému a osobnému rozvoju. Budúce štúdie s početnejšími vzorkami a kontrolnými skupinami sú potrebné na potvrdenie týchto výsledkov a preskúmanie dlhodobých účinkov metódy mindfulness v školskom prostredí.

Kľúčové slová: mindfulness; intervencia; exekutívne funkcie; deti v primárnom stupni vzdelávania.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky a psychológie

VZŤAH SOCIÁLNEHO PRIJATIA A SCHOPNOSTI INHIBIČNEJ KONTROLY U DETÍ V PRIMÁRNOU VZDELÁVANÍ

prof. PhDr. Iveta Kovalčíková, PhD – Mgr. Matej Hrabovský

Výskumný zámer štúdie je preskúmať vzťah medzi sociálnym prijatím a inhibičnou kontrolou u žiakov v primárnom stupni vzdelávania. Sociálne prijatie je dôležitý aspekt interakcií u žiakov v primárnom stupni vzdelávania a môže ovplyvňovať emocionálny a kognitívny vývin detí. Inhibičná kontrola, ktorá je parciálnou funkciou exekutívneho fungovania, je zásadná pre efektívne ovládanie impulzov a sebareguláciu. Na zisťovanie hodnôt premenných boli použité subškály Delis-Kaplan Executive Functions System (D-KEFS) na meranie inhibičnej kontroly a subškála dotazníku Self-perception Profile for Children (SPPC) na hodnotenie sociálneho prijatia. Vzorku tvorilo 141 detí vo štvrtom ročníku základnej školy s priemerným vekom 9,4 roka. Výsledky preukázali významnú pozitívnu koreláciu medzi úrovňou sociálneho prijatia a inhibičnou kontrolou. Konkrétne deti, ktoré sa cítili viac akceptované svojimi rovesníkmi, vykazovali vyššiu kontrolu impulzov a reguláciu správania. Zistenia naznačujú, že rozvoj inhibičnej kontroly môže prispieť k lepšiemu sociálnemu prijatiu, a tým aj k pozitívnemu kognitívnemu a emocionálnemu rozvoju žiakov.

Kľúčové slová: sociálne prijatie; exekutívne funkcie; deti v primárnom stupni vzdelávania.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky a psychológie

VÝHODY A ÚSKALIA DIGITÁLNEHO RODIČOVSTVA

Mgr. Monika Židová, PhD.

Digitálne technológie sú v súčasnosti bežnou súčasťou každodenného života a čoraz viac klesá veková hranica tých, ktorí ich aktívne využívajú, prípadne sú ich obeťou. Progres digitálnych technológií v mnohom ovplyvnil a aj sa preniesol do rodinného prostredia, a to v kladnom zmysle, no i v súvislosti s úskalia, ktoré sú späté s online médiami. Príspevok sa zaoberá novodobým fenoménom v 21. storočí, ktorým je digitálne rodičovstvo – sharenting. Špecifickú pozornosť v príspevku venujeme rizikám, ktoré sú späté s digitálnymi rodičmi a ich aktivitami v prostredí sociálnych sietí. Zámerom príspevku je poukázať na nevhodné spôsoby využívania online médií rodičmi a negatívne dopady na najzraniteľnejšiu skupinu – detí, a to od narodenia počnúc celým predškolským a mladším školským vekom. Zároveň rodičmi zdieľané fotografie na sociálnych sieťach ich vlastných detí sa dostávajú do rúk online predátorov, kybergroomerov a osôb pracujúcich v oblasti detskej pornografie. Sú často nelegálne stiahnuté, čo je aj v rozpore s Národnou koncepciou ochrany detí v digitálnom priestore. Súčasťou príspevku sú odporúčania pre rodičov, ktorými môžu chrániť seba a svoje deti a pritom neporušovať zákon č. 18/2018 Z. z. – Zákon o ochrane osobných údajov. Príspevok taktiež zahŕňa odporúčania pre pedagógov primárneho stupňa vzdelávania s orientáciou na bezpečné využívanie digitálnych technológií neplnoletými osobami.

Kľúčové slová: digitálne rodičovstvo; rodič; dieťa; online médiá; kyberpriestor.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky a psychológie

DIGITÁLNE TECHNOLÓGIE V INKLUZÍVNOU PRÍSTUPE VO VÝCHOVE A VZDELÁVANÍ

Mgr. Hedviga Hafičová, PhD.

Inkluzívny prístup vo výchove a vzdelávaní je ukotvený v školskej legislatíve národných strategických dokumentoch a má prispieť k zlepšeniu vzdelávania žiakov bez výnimky. Digitálne technológie sú jednou z oblastí, ktoré podporujú tento prístup a ponúkajú široký záber možností pre oporu žiakov, učiteľov, či inkluzívnemu tímu na školách. Priestorové, materiálne, či personálne podmienky, teda disponovanie vedomosťami a zručnosťami u pedagogických a odborných zamestnancov sú podmienkami pre funkčnosť tejto oblasti. V príspevku analyzujeme podmienky na školách v pre vytvorenie digitálneho prostredia a na základe prieskumu medzi učiteľmi charakterizujeme súčasný stav. Príspevok poukazuje na potrebu rozšírenia podpory zamestnancov v oblasti digitálnych technológií s cieľom dosiahnutia inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní, či už u intaktných žiakov alebo žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Kľúčové slová: inkluzívny prístup; digitálne technológie; vzdelávanie.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra prírodovedných a technických disciplín

INTERAKTÍVNE AKTIVITY PRE PRIMÁRNE VZDELÁVANIE V PROSTREDÍ SCRATCH

Mgr. Vladimír Piskura, PhD. – Mgr. Kristína Kendová

Cieľom príspevku je analyzovať problematiku programovania v rámci primárneho stupňa vzdelávania a prezentovať aktivity vytvorené v prostredí Scratch. V príspevku sa zaoberáme aspektami zameranými na algoritmické riešenie problémov pre primárny stupeň vzdelávania a približujeme súčasnú problematiku informatického vzdelávania, popisujeme prostredie Scratch a jeho kľúčové funkcie. Vytvorené aktivity sú zamerané na interaktívne riešenie problémov a riešenie problémov pomocou postupnosti príkazov a prezentujú možnosti programovacieho prostredia Scratch pri tvorbe interaktívne zameraných cvičení vhodných na využitie v rámci hodín algoritmického riešenia problémov na informatike na primárnom stupni ZŠ.

Kľúčové slová: scratch; algoritmizácia; informatika; primárny stupeň.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra prírodovedných a technických disciplín

KVALITA DIDAKTICKÝCH MATERIÁLOV VO VÝTVARNEJ EDUKÁCII, DOSTUPNÝCH ONLINE NA SOCIÁLNYCH SIEŤACH A ŠPECIALIZOVANÝCH PORTÁLOCH

Mgr. Iveta Polák Čuchtová, PhD.

Predkladaný príspevok sa zaoberá úvodnou analýzou problematiky didaktických materiálov v kontexte výtvarnej edukácie, so zameraním na teoretické východiská a kritériá kvality, ktoré tieto materiály musia spĺňať. V teoretickej časti príspevok reflektuje súčasné poznatky týkajúce sa vývoja a implementácie didaktických materiálov, pričom kladie dôraz na kľúčové kvalitatívne aspekty, ako sú obsahová relevantnosť, pedagogická účinnosť, interaktivita a estetická atraktivita. Tieto charakteristiky sú zásadné pre podporu kognitívneho a kreatívneho rozvoja žiakov v rámci výtvarného vzdelávania.

V empirickej časti príspevok prezentuje výsledky dotazníkového prieskumu realizovaného medzi pedagógmi primárneho stupňa vzdelávania, ktorý skúmal ich postoje a skúsenosti s online dostupnými didaktickými materiálmi. Prieskum odhalil preferencie a očakávania učiteľov. Výsledky prieskumu poskytujú cenné informácie pre ďalší výskum a prax v oblasti výtvarnej edukácie.

V závere príspevku sú stručne analyzované vybrané internetové portály a sociálne siete, ktoré slúžia ako zdroje didaktických materiálov pre výtvarnú výchovu. Príspevok sa sústreďuje na identifikáciu ich obsahu, kvalitatívnych parametrov a využiteľnosti v pedagogickej praxi, pričom upozorňuje na ich význam ako nástrojov podporujúcich didaktický proces. Analýza týchto zdrojov je limitovaná rozsahom príspevku, avšak prináša podnety pre ďalší výskum a reflexiu v oblasti pedagogických materiálov pre výtvarnú výchovu.

Kľúčové slová: didaktické materiály; výtvarná edukácia; kvalita; špecializované online platformy.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra hudobnej, výtvarnej a telesnej výchovy

DIGITÁLNE VÝTVARNÉ TECHNIKY V SÚČASNEJ VÝTVARNEJ EDUKÁCIÍ PRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA

Mgr. Tomáš Telepák, PhD.

Digitálne technológie čoraz viac zasahujú do života detí, dospelých a získavajú si stále viac pozornosti. Úmerne stúpa aj ich dostupnosť a zjednodušená ovládateľnosť. Klasické výtvarné techniky je potrebné stále efektívne vsádzať do vyučovania, primárne v pestrosti materiálov, ale prichádza obohacovanie digitálnych možností v kombinácií s klasickým výstupom, čo vytvára ďalšie možnosti pre ilustráciu súčasných tendencií vo vizuálnej kultúre. Efektivita nástrojov, technológie, digitalizácie analógových obrazov a ich spracovanie pre tvorbu ďalších verzií vizuálnych diel. Transpozície je možné realizovať pomocou fotoaparátu, skenera, grafického tabletu, videa, animácie, umelej inteligencie. Zdanlivou prekážkou môže byť znížená dotácia hodín výtvarnej výchovy a nepripravenosť pedagógov a ďalšie aspekty edukačnej reality v regióne. Cieľom príspevku je priblížiť možnosti využitia digitalizácie a práce s vizualitou na primárnom stupni vzdelávania v rámci modernizácie výtvarných techník a transformácie detského výtvarného prejavu pre potreby 21. storočia. Príspevok obsahuje analýzu realizovaných praktických činností a metodík s prestupom od klasických techník k digitálnym výtvarným výstupom, z ktorých argumentačne vychádza.

Kľúčové slová: digitalizácia; digitálne výtvarné techniky; primárna edukácia.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra hudobnej, výtvarnej a telesnej výchovy

ROZVÍJANIE PRIEREZOVÝCH GRAMOTNOSTÍ PROSTREDNÍCTVOM CUDZOJAZYČNÉHO VZDELÁVANIA

Mgr. Juraj Kresila, PhD.

Prierezové gramotnosti sa neviažu na istú špecifickú vzdelávaciu oblasť ale sú relevantnou súčasťou ľubovoľného vyučovacieho predmetu. V minulosti sa tento typ gramotností nevyučoval explicitne, v súčasnosti sú obsiahnuté a špecifikované v domácich edukačno-reformných kurikulárnych dokumentoch. Aj keď sú tieto prierezové gramotnosti začlenené do kurikula, existuje istá priepasť medzi špecifikovaním učebných osnov, ich implementáciou a dosiahnutím implikovaných edukačných efektov. Existuje potenciál na napĺňanie prierezových kompetencií aj na hodinách cudzieho jazyka, ktoré sa zameriava na jazyk a komunikáciu s nositeľmi iných kultúr. Príspevok sa zameriava na modifikácie cudzojazyčného vzdelávania v kontexte domácej kurikulárnej reformy, ktoré slúžia na rozvoj vizuálnej a čitateľskej gramotnosti. Výsledkom je analýza obsahu prvého cyklu oblasti Jazyk a komunikácia, podoblasť Cudzie jazyky, a identifikácia oblastí, ktoré sú kľúčové pre implementáciu prierezových gramotností.

Kľúčové slová: cudzojazyčné vzdelávanie; prierezové gramotnosti; edukačná reforma.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra komunikačnej a literárnej výchovy

K VLIVU ANGLIČTINY NA ČEŠTINU VE ŠKOLNÍ PRAXI NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Mgr. Růžena Písková, Ph.D. – Mgr. Helena Lyerová

V příspěvku se věnujeme dlouhodobému vlivu angličtiny na češtinu v jednotlivých rovinách jazykového systému, především v rovině lexikální, syntaktické a stylistické. Tento vliv se projevuje změnami a vývojem v komunikační oblasti informačních technologií, počítačových a mobilních her. Oproti minulým desetiletím se však výrazně proměňuje věkové složení mluvčích. Zatímco v 90. letech 20. století a na přelomu tisíciletí byla komunikace o počítačových hrách a informačních technologiích soustředěna do věkové kategorie adolescentů a mladých dospělých, v současnosti běžně komunikují na tato témata žáci mladšího školního věku, ale současně také senioři ve věkové kategorii 60+. V příspěvku sledujeme komunikační vlivy působící na žáky na 1. stupni základní školy a klademe si otázku, zda a do jaké míry reaguje výuka na změny v komunikační praxi žáků a v kterých vzdělávacích oborech se tyto změny odrážejí nejmarkantněji. Dále nás zajímá, zda a jakým způsobem se vývoj v komunikační praxi žáků odráží v revidovaných kurikulárních dokumentech, konkrétně v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání.

Kľúčové slová: čeština; angličtina; informační technologie; lexikum; školní praxe.

Pracovisko autora: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, katedra českého jazyka a literatury, ČR

OBJEKTÍVNE HODNOTENIE JAZYKOVÉHO PROSTREDIA BILINGVÁLNYCH DETÍ

Mgr. Terézia Horská – doc. Svetlana Kapalková, PhD.

Na Slovensku pribúda počet bilingválnych detí, ktoré komunikujú aj iným jazykom ako slovenským. Potreba mapovania jazykovej znalosti dieťaťa je nevyhnutná pre poradenskú a pedagogickú prax. Príspevok sa zameriava na objektívne hodnotenie jazykového prostredia bilingválnych detí v ranom a predškolskom veku. Príspevok predstavuje slovenskú adaptáciu rodičovského dotazníka Questionnaire for Parents of Bilingual Children (PABIQ), ktorý slúži na posúdenie kvantifikácie expozície a intenzity používania jazykov v domácom a školskom prostredí dieťaťa. Prezentuje pilotné výsledky o stave bilingválneho sociálneho prostredia detí získané prostredníctvom dotazníka PABIQ v rámci celého Slovenska a ponúka prvé štatistické údaje o typoch jazykov a intenzite jazykov, ktorým sú deti vystavené na Slovensku. Poznanie východísk posudzovania slovenského jazyka ako jazyka L2 má dopad na spôsob hodnotenia, prípadne klasifikácie detí a zároveň posúdenie ich komunikačnej kompetencie z pohľadu prípadných porúch (vývinová jazyková porucha).

Kľúčové slová: bilingvizmus; rodičovský dotazník; jazykové prostredie.

Pracovisko autora: Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Katedra logopédie

POVEDOMIE SLOVENSKÝCH ŠTUDENTOV O ŠPECIFIKÁCH ANGLICKEJ VÝSLOVNOSTI

Mgr. Eva Eddy, PhD.

Príspevok sa zaoberá povedomím slovenských študentov o špecifikách anglickej výslovnosti. Berúc do úvahy rozdiely medzi britskou a americkou angličtinou, ako aj rozdiely, ktoré sa vyskytujú v rámci konkrétnej variety, analyzuje autorka ich používanie skupinou respondentov. Tí sa po vypočutí nahrávky zoznamu anglických slov (každé slovo bolo vyslovené dvoma rôznymi spôsobmi) mali rozhodnúť, ktorý variant považujú za správny. Mali tiež určiť, ktorý variant je podľa nich prirodzenejší. Medzi vybranými slovami boli správne aj nesprávne (neexistujúce) varianty. Príspevok okrem správnych variantov výslovnosti vybraných slov poukazuje aj na najčastejšie nedostatky, ktorým by študenti a učitelia mali venovať väčšiu pozornosť.

Kľúčové slová: výslovnosť; angličtina; cudzí jazyk; varieta; variant.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra komunikačnej a literárnej výchovy

JAZYK UČEBNÍC AKO FAKTOR ŠKOLSKEJ ÚSPEŠNOSTI ŽIAKOV

Mgr. Mária Hušlová Orságová

Slovenská republika je miestom trvalého, či dočasného pobytu mnohých národov. Len niektoré z nich majú možnosť vzdelávať sa v materinskom jazyku. Dieťa pochádzajúce z prostredia s odlišným materinským jazykom je pri nástupe na primárny stupeň vzdelávania nútené osvojiť si jazyk školy. Tým je spisovný slovenský jazyk, ktorý je v školskom prostredí tvorený učebnicami a slovnými pokynmi učiteľov na vyučovacích hodinách. Pokiaľ dieťa nerozumie aspoň 50% textu učebníc, či výkladu učiteľa, jeho šanca na školský úspech klesá. Preto sme analyzovali jazyk učebných úloh učebníc 1. ročníka predmetov Slovenský jazyk, Matematika a Prvouka. Naším cieľom bolo zistiť v akej miere mu rozumejú budúci žiaci 1.ročníka základnej školy. Z jazykovej analýzy sme vybrali podstatné mená a prídavné mená, ktoré sú v slovnej zásobe všetkých predmetov zastúpené najviac, najmenej a na strednej úrovni. Prostredníctvom metódy rozhovoru sme zisťovali ako deti, ktorých materinský jazyk je slovenský, interpretujú tieto slová. Ich výpovede sme hodnotili bodmi. Slová s najnižším počtom bodov sme označili ako problémové a ťažko zrozumiteľné pre deti s odlišným materinským jazykom. Naše zistenia môžu byť prínosom pre pedagógov i tvorcov učebníc pre deti s odlišným materinským jazykom tak, aby sa zvýšila ich šanca na úspech v školskom prostredí.

Kľúčové slová: dieťa s odlišným materinským jazykom; primárne vzdelávanie; jazyk školy; školská úspešnosť.

Pracovisko autora: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta, Katedra elementárnej a predškolskej pedagogiky

VPLYV JAZYKA NA ONTOGENÉZU A STIMULÁCIU REČI NA MATERIÁLI KOMPOZÍT V SLOVENČINE

doc. Mgr. Katarína Vužňáková, PhD. – Mgr. Eva Gogová, PhD.

Predmetom príspevku bude predstavenie čiastkového cieľa grantového projektu VEGA 1/0410/23 Interdisciplinárny a viacparadigmatický prístup k opisu slovenských kompozít. Projekt nadväzuje na tradíciu slovotvorného výskumu na Slovensku, konkrétne na výskum kompozít a na výskumy reči po slovensky hovoriacich detí, špeciálne na poznatky o slovotvornej stránke detskej reči. Opis systémového tvorenia zložených slov je základom pre deskripciu a explanáciu slovotvornej motivácie v slovenčine z pohľadu kognitívnych prístupov. Sémantická stránka kompozít sa interpretuje z aspektu kognitívnej lingvistiky – z perspektívy antropocentrizmu a jazykového obrazu sveta na základe jazykovej kategorizácie, metafory a kultúrno-spoločenského a historického či vedeckého vplyvu na tvorbu zložených pomenovaní. Jazykový obraz sveta v kompozitách slovenčiny sa porovnáva s formujúcim sa jazykovým obrazom sveta po slovensky hovoriaceho dieťaťa, a to na základe pozorovania produkcie a recepcie kompozít v predškolskom veku a v dospelosti. Opis jazyka a jeho fungovania je východiskom pre vytvorenie metodológie a jej použitie pri zisťovaní produkcie a recepcie kompozít v reči detí predškolského veku. Procesy pri osvojovaní si jazyka budú následne východiskom pre stimuláciu reči v predprimárnom vzdelávaní.

Kľúčové slová: kompozitá; ontogenéza reči; predprimárne vzdelávanie.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra komunikačnej a literárnej výchovy

PÍSMO ZAČÍNAJÚCICH PISATEĽOV: TRADÍCIE A NOVÉ VÝZVY

prof. PhDr. Ľudmila Belásová, PhD.

V edukačnej praxi primárneho stupňa vzdelávania na Slovensku je preferované tradičné spojité písmo, známe aj pod názvom normalizované tvary písanej latinky či zjednodušená písaná latinka. V susednej Českej republike sa od roku 2012 využíva, po predchádzajúcom pilotnom overení a odporúčaní expertnej skupiny ministerstva školstva, ako alternatívny druh písma nespojité písmo s názvom Comenia Script, ktoré si nachádza čoraz viac priaznivcov aj na Slovensku. Jeho aplikanti oceňujú najmä jednoduchosť tvarov písmen, lepšiu čitateľnosť a vhodnosť aj pre deti so špecifickými poruchami učenia. Medzi negatívami sú najčastejšie uvádzané problémy s hustotou písma, konkrétne s odhadom medzier medzi písmenami v slovách a s určovaním hranice slov. V príspevku objasníme vybrané kvalitatívne znaky oboch typov písma. Uvedieme niektoré z výskumných zistení, zameraných na analýzu a komparáciu porovnateľných kvalitatívnych znakov písma žiakov prvých ročníkov základných škôl na Slovensku. Základnou metódou získavania údajov bola analýza žiackych produktov.

Kľúčové slová: písmo; elementárne písanie; spojená písaná latinka; Comenia Script.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra komunikačnej a literárnej výchovy

ŠTYLISTIKA A LINGVODIDAKTIKA: STRUČNÁ SYNTÉZA POZNATKOV K PROBLEMATIKE PÍSANEJ PRODUKCIE

doc. PaedDr. Martin Klimovič, PhD.

V novom kurikule základného vzdelávania došlo v oblasti vyučovania slovenského jazyka okrem iných zmien k modifikácii štruktúry vzdelávacích štandardov. Oproti pôvodnému členeniu predmetu na jazykovú zložku, komunikačno-slohovú zložku a zložku čítania a literárnej výchovy bolo definovaných päť komponentov. Príspevok sa venuje jednému z nich, komponentu písaná produkcia. Cieľom príspevku je identifikácia vzťahov a výziev v prieniku interaktívnej štylistiky a didaktiky materinského jazyka pre vytýčený komponent. Ako ukazujú prvé reakcie odbornej verejnosti na kurikulárne zmeny, posilnená argumentácia smerom k vedeckej komunite i učiteľskej verejnosti je potrebná a môže priniesť lepšie porozumenie a potenciálne aj prijatie navrhnutých zmien. To môže vytvoriť solídny predpoklad na obojsmerne prínosnú vedeckú komunikáciu o študovanej oblasti. Príspevok je súčasťou riešenia grantového projektu VEGA č. 1/0469/24 Lingvistický kognitívny model vyučovania slovenského jazyka, ktorého hlavnou riešiteľkou je prof. PaedDr. Ľ. Liptáková, CSc.

Kľúčové slová: vyučovanie slovenského jazyka; interaktívna štylistika; písaná produkcia.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra komunikačnej a literárnej výchovy

ANALÝZA KONCIPOVANIA MOTORICKEJ INTERVENČIE NA MOTORICKÝ VÝVIN ŽIAKOV V TELESNEJ A ŠPORTOVEJ VÝCHOVE

doc. PaedDr. Erika Chovanová, PhD. – Mgr. Mária Majherová, PhD.

Príspevok je aktuálny s výrazným prínosom pre pedagogickú prax. Jedným z cieľov je rozbor návrhu pohybovej intervencie na úroveň a rozvoj koordinačných schopností žiakov v telesnej a športovej výchove. Účelom štúdie bolo určiť rozdiely v koordinačných schopnostiach žiakov mladšieho školského veku z hľadiska veku a pohlavia. Somatické parametre zahŕňali telesnú hmotnosť (BW), telesnú výšku (BH) a index telesnej hmotnosti (BMI). Na testovanie motorickej koordinácie detí bola administrovaná testovacia batéria KTK, ktorá poskytuje komplexné hodnotenie koordinačných schopností (Kiphard & Schilling, 2007). Na spracovanie zozbieraných údajov boli údaje transformované do skóre MQ. Štatistické charakteristiky a metódy zahŕňali percentuálne rozdelenie, aritmetický priemer a štandardnú odchýlku a analýzu rozptylu na porovnanie 4 vekových kategórií. Priemerná telesná výška a prírastky telesnej hmotnosti boli 9,54 cm a 7,75 kg vo veku 7 až 10 rokov. Pohlavné rozdiely v priemernom motorickom kvociente boli významné medzi chlapcami a dievčatami vo veku 9 a 10 rokov. Motorické kvocienty u chlapcov aj dievčat klesali s vekom a najvyššie stredné motorické kvocienty boli zistené u 7-ročných chlapcov a dievčat. Zo všetkých subtestov KTK sa úrovne motorickej koordinácie pre chôdzu dozadu a skoky do výšky znížili, zatiaľ čo úrovne motorickej koordinácie pre pohyb do strán a skoky do strany sa zvýšili vekom. Táto štúdia bola podporená grantovým projektom „Grantový projekt Vega č. 1/0162/22 Motorické kompetencie žiakov v kontexte primárneho vzdelávania: determinanty a možnosti stimulácie.“

Kľúčové slová: ISCED 2; senzitivne obdobie; diagnostika koordinačných schopností.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta športu

POHYBOVÁ INTERVENCIA MOTORICKÝCH KOMPETENCIÍ 10 – 11-ROČNÝCH ŽIAKOV AKO CIEĽOVÝCH KATEGÓRII TELESNEJ A ŠPORTOVEJ VÝCHOVY

doc. PaedDr. Iveta Boržíková, PhD.

Len pohybovo aktívne deti nadobúdajú kompetenčný potenciál disponibilný v rámci formovania ich budúceho zdravého životného štýlu. Cieľom výskumného šetrenia bolo posúdiť a reportovať vplyv intervenčného programu na úroveň pohybových kompetencií 10 – 11 ročných žiakov v telesnej a športovej výchove. V rámci metodiky bola posudzovaná úroveň pohybových kompetencií súboru žiakov Prešovského kraja (n=145) prostredníctvom testovacej batérie MOBAK 3 – 4 (Herrmann & Seelig 2017). Po analýze údajov sme zostavili a aplikovali intervenčný pohybový program v trvaní 16 týždňov na hodinách telesnej a športovej výchovy, celkovo 32 cvičebných jednotiek (160 cvičení a pohybových činností) zameraných na stimuláciu a rozvoj základných lokomočných a manipulačných zručností. Parametrickým párový t-testom sa nepreukázala účinnosť intervenčného podnetu na úroveň pohybových kompetencií 10-11 ročných žiakov základných škôl v rámci určeného časového intervalu, ani signifikantné rozdiely medzi pohlaviami. Výsledky potvrdili signifikantný rozdiel medzi športujúcimi a nešportujúcimi žiakmi pred ($p=0,000$) a po ($p=0,003$) aplikácii intervenčného programu a medzi žiakmi žijúcimi v meste a na vidieku ($p=0,040$). Odporučili sme predĺžiť pôsobenie pohybovej intervencie na 48 cvičebných jednotiek a využiť dôslednú motiváciu pri optimalizovaní úrovne pohybových kompetencií v školskej telesnej a športovej výchove.

Kľúčové slová: lokomočné a manipulačné zručnosti; intervenčný program; MOBAK 3 - 4; pohybová gramotnosť.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta športu, Katedra športovej edukológie a humanistiky

ZÁKLADNÉ POHYBOVÉ KOMPETENCIE V REFLEXII HMOTNOSTNÉHO STATUSU ŽIAKOV PRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA

doc. PaedDr. Ingrid Ružbarská, PhD. – Mgr. Tamara Lukáčová, PhD.

Alarmujúci výskyt detskej obezity a s ňou súvisiacich civilizačných ochorení predstavuje globálny problém. Doterajší výskum konzistentne potvrdzuje dôležitú rolu pohybových kompetencií v prevencii detskej obezity, a zároveň vplyv hmotnostného statusu na úroveň pohybových kompetencií detí. Cieľom štúdie bolo zistiť úroveň základných motorických kompetencií u detí s nadhmotnosťou a obezitou v porovnaní s ich rovesníkmi s normálnou hmotnosťou. Výskumné dáta boli zisťované u žiakov tretích a štvrtých ročníkov základných škôl s priemerným vekom 9,46 rokov. Na zistenie úrovne základných pohybových kompetencií detí bola aplikovaná testová batéria MOBAK 3-4. Na klasifikáciu subjektov do dvoch skupín podľa BMI sa použili medzinárodné normy BMI pre detskú populáciu - IOTF. Výskumné zistenia preukázali signifikantne vyššie skóre u dievčat s normálnou hmotnosťou v porovnaní s ich rovesníčkami s nadhmotnosťou alebo obezitou v dvoch zo štyroch indikátoroch lokomočnej kompetenčnej oblasti, a taktiež v celkovom skóre MOBAK testu. V doméne manipulačných zručností sa významné rozdiely medzi porovnávanými BMI skupinami nepreukázali tak u dievčat, ako aj u chlapcov. Výskum indikuje pravdepodobne rozdielne pohlavne determinované mechanizmy v interakcii medzi BMI a motorickým vývinom v detstve.

Kľúčové slová: telesná a športová výchova; obezita; motorický vývin.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra hudobnej, výtvarnej a telesnej výchovy

Pohybové kompetencie 9 – 10-ročných detí športujúcej populácie

Mgr. Daniela Falat Leütterová, PhD. – doc. PaedDr. Ingrid Ružbarská, PhD. – Mgr. Tamara Lukáčová, PhD.

Cieľom štúdie bolo preskúmať úroveň základných pohybových kompetencií detí základných škôl. Testovanie bolo realizované v skupine detí mladšieho školského veku (n = 86). Sledovaný súbor tvorili športujúca populácia (n = 53) a nešportujúca populácia (n = 33). Ťažiskom bolo porovnanie získaných údajov vybraných pohybových kompetencií sledovaného súboru detí mladšieho školského veku, získaných prostredníctvom testovej batérie MOBAK 3-4. Z výsledkov výskumu vyplýva, že športujúce deti dosiahnú porovnateľnú úroveň pohybových kompetencií ako nešportujúce deti v motorickej oblasti manipulácie s náčiním. Štatisticky významná hodnota bola zaznamenaná v oblasti vlastného pohybu. Potvrdzuje sa fakt, že deti s pravidelnou športovou činnosťou dosahujú štatisticky vyššiu úroveň pohybovej gramotnosti, čo sa odráža na úrovni merateľných pohybových kompetencií. Štúdium reaguje na vedeckovýskumnú požiadavku odbornosti v pedagogickej praxi. Poukazuje na nevyhnutnosť využitia diagnostiky pohybových kompetencií v školskej praxi a jej edukačnej využiteľnosti v prospech vytvorenia pevných základov pre súčasnú i budúcu telesnú výchovu.

Štúdia bola podporená vedeckým projektom VEGA č. 1/0162/22 „Pohybové kompetencie žiakov v kontexte základného vzdelávania – determinanty a možnosti stimulácie“ a Projektom (GaPU) č. 26/2023 s názvom: Základné pohybové kompetencie 9-10-ročných športujúcich detí.

Kľúčové slová: primárny stupeň; motorický rozvoj; MOBAK test.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra hudobnej, výtvarnej a telesnej výchovy

ASOCIÁCIE MEDZI MOTORICKÝMI KOMPETENCIAMI A INDEXOM TELESNEJ HMOTNOSTI 8 – 10-ROČNÝCH DETÍ

Mgr. Tamara Lukáčová, PhD. – doc. PaedDr. Ingrid Ružbarská, PhD.

Cieľom nášho príspevku bolo zistiť vzťah medzi indexom telesnej hmotnosti a motorickými kompetenciami detí mladšieho školského veku. Výskumný súbor pozostával z 53 žiakov (31 chlapcov, 22 dievčat) s priemerným vekom $9,3 \pm 0,6$ roka. Na hodnotenie motorických kompetencií sme použili Körperkoordinations test für Kinder (KTK), ktorý zahŕňa 4 testy: balansovanie vzad (BAV), preskoky jednonožne (PJ), preskoky bokom (PB) a premiestňovanie bokom (PMB). Okrem toho boli zisťované aj antropometrické charakteristiky (telesná výška, telesná hmotnosť, BMI). Intersexuálne rozdiely v jednotlivých testoch boli zisťované prostredníctvom t-testu pre nezávislé súbory. Vzťah medzi hodnotou BMI a motorickými kompetenciami sme zisťovali využitím Pearsonovho korelačného koeficientu. V antropometrických charakteristikách sme zistili významný rozdiel v telesnej výške v prospech chlapcov. Chlapci dosiahli štatisticky významne vyššiu hodnotu v teste PJ, a zároveň aj vyšší motorický kvocient (MQ). Negatívnu strednú koreláciu medzi hodnotou BMI a testom PJ sme zistili u oboch pohlaví. Negatívna malá korelácia bola taktiež zistená medzi BMI a MQ. U chlapcov prevládala stredná negatívna korelácia medzi BMI a testami PJ a PMB. Vzhľadom na kľúčovú úlohu motorickej kompetencie pri zapájaní sa do fyzickej aktivity je potrebné včas identifikovať možné motorické poruchy u detí s nadváhou alebo obezitou. Tento príspevok je súčasťou grantového projektu VEGA 1/0162/22 Pohybové kompetencie žiakov v kontexte primárneho vzdelávania – determinanty a možnosti stimulácie.

Kľúčové slová: Körperkoordinations test für Kinder (KTK); BMI; hrubá motorika; mladší školský vek.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra hudobnej, výtvarnej a telesnej výchovy

**UČEBNÉ PROSTREDIE S ROZŠÍRENOU REALITOU V PREGRADUÁLNEJ
MATEMATICKEJ PRÍPRAVE BUDÚCICH PEDAGÓGOV***RNDr. Jana Hnatová, PhD.*

Rozšírená realita predstavuje pokročilú digitálnu technológiu schopnú poskytnúť vzdelávacie prostredie pre lepšiu vizualizáciu abstraktných matematických konceptov, umožňuje trojrozmerné modelovanie a analýzu matematických objektov a vzťahov medzi nimi v reálnom čase s inkorporáciou do reálneho prostredia. Študentom umožňuje aj vo výučbe matematiky zažiť interaktívne a pohlcujúce učenie, ktoré sa dokáže prispôbiť ich individuálnym potrebám.

Tento príspevok predstaví niektoré črty technológie rozšírenej reality majúce vplyv na jej efektívne začlenenie do pregraduálneho vzdelávania študentov predprimárnej a elementárnej pedagogiky na Pedagogickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove. Používaná, voľne dostupná mobilná aplikácia GeoGebra 3D Calculator bude prezentovaná ako jeden z nástrojov inkorporácie prostredia rozšírenej reality do výučby povinných a povinne voliteľných predmetov z korpusu odborného-didaktických predmetov matematickej edukácie budúcich pedagógov. Taktiež budú prezentované možnosti spracovania učebnej podpory v podobe appletov pracujúcich s AR technológiou v uvedenom module. Štruktúrovaný prehľad autorsky vytvorených AR appletov spracovaný formou databázy dovoľuje ich začlenenie a následné využitie v e-learningovom kurze pripravenom v prostredí modulárneho vzdelávacieho systému LMS Moodle, ktorý je jedným z čiastkových výstupov grantového projektu KEGA 024PU-4/2024 Technológia rozšírenej reality a jej inkorporácia do matematickej prípravy študentov v študijnom programe Predškolská a elementárna pedagogika riešeného na PF PU v Prešove. Prezentovaná bude analýza návštevnosti v ňom sprístupnenej databázy AR appletov.

Kľúčové slová: AR; matematická edukácia; primárne vzdelávanie.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra matematickej edukácie

ANALÝZA MOŽNOSTÍ IMPLEMENTÁCIE ROZŠÍRENEJ REALITY DO KURZU REKREAČNÁ MATEMATIKA

Mgr. Jakub Lipták, PhD.

Edukačná realita je a vždy bola transformovaná na základe aktuálnych sociálnych, politických, informačných, finančných a technologických faktorov. Jedným z najviac rezonujúcich hýbateľov 21. storočia je bezpochybné technologický pokrok vyznačujúci sa exponenciálnym rastom. Technologický pokrok sa okrem iného odzrkadľuje aj v edukácii, a to prostredníctvom rozličných vymožeností. Centrom našej pozornosti je technológia rozšírenej reality. Rozšírenú realitu možno v edukácii využívať najmä ako spôsob reprezentácie určitých konceptov a procesov, čo predstavuje ďalší podnet pre vytváranie mentálnych predstáv žiakov. Okrem toho môže byť rozšírená realita prvkom zvyšujúcim motiváciu žiakov k učeniu sa.

Efektívne využívanie rozšírenej reality v edukačnom procese je významne podmienené znalosťami učiteľa, ktoré možno členiť na technické, pedagogické a odborné. Je potrebné, aby k rozvoju jednotlivých oblastí dochádzalo kontinuálne a systematicky už od počiatku prípravy na učiteľskú kariéru. Príspevok sa preto špecificky venuje implementácii rozšírenej reality do konkrétneho kurzu vysokoškolskej prípravy budúcich učiteľov predškolského a primárneho stupňa, špecificky Rekreačnej matematiky. Cieľom príspevku je analýza tohto kurzu z obsahovej oblasti so súčasnou metaanalýzou výskumných zdrojov, a to so snahou o identifikáciu možností implementácie rozšírenej reality do kurzu Rekreačná matematika.

Kľúčové slová: rozšírená realita; pregraduálna príprava; rekreačná matematika.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra matematickej edukácie

JEDNODUCHÉ PRIESTOROVÉ GEOMETRICKÉ ÚTVARY V PROSTREDÍ TECHNOLÓGIE ROZŠÍRENEJ REALITY

*doc. Mgr. Marek Mokriš, PhD. – PaedDr. Edita Šimčíková, PhD. –
Mgr. Blanka Tomková, PhD.*

Geometria je oblasťou matematickej prípravy, v ktorej žiaci mladšieho školského veku dosahujú v ostatnom období menej uspokojujivé výsledky. Prejavuje sa to aj v pregraduálnej príprave študentov na PF PU v Prešove a na tento stav je potrebné reflektovať. Medzinárodné štúdie ukazujú, že jednou z ciest, ktoré by mohli prispieť k zvýšeniu kvality matematickej edukácie je aj technológia rozšírenej reality (AR). Technológia rozšírenej reality predstavuje nástroj, ktorý v edukačnom procese umožňuje dopĺňať reálne prostredie o prvky virtuálneho sveta, pričom tieto prostredia navzájom interagujú. V príspevku je predložená analýza a komparácia kurikulárnych dokumentov pre predprimárne a primárne vzdelávanie vo vzdelávacej oblasti matematika a práca s informáciami vzhľadom na požiadavky na prácu s priestorovými geometrickými útvarmi. Autorským zámerom je aj analýza súčasného stavu profesijnej prípravy budúcich učiteľov na PF v špecifickej obsahovej oblasti zameranej na prácu s danými útvarmi z pohľadu možnej inkorporácie technológie AR. Súčasťou príspevku sú metodické materiály vhodné na vytváranie korektných predstáv o jednoduchých priestorových geometrických útvaroch a vzťahoch medzi nimi reflektujúc model TPACK. Implementácia AR technológie do edukačného procesu je realizovaná za pomoci softvérového prostredia Geogebra 3D Calculator.

Príspevok je súčasťou riešenia grantového projektu KEGA 024PU-4/2024 Technológia rozšírenej reality a jej inkorporácia do matematickej prípravy študentov v študijnom programe Predškolská a elementárna pedagogika.

Kľúčové slová: rozšírená realita; priestorové geometrické útvary; pregraduálna príprava študentov.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra matematickej edukácie

**TRANSFORMÁCIA PROFESIJNEJ GEOMETRICKEJ PRÍPRAVY BUDÚCICH
UČITEĽOV PRE PRIMÁRNE VZDELÁVANIE V PODMIENKACH
PEDAGOGICKEJ FAKULTY PU V PREŠOVE V 21. STOROČÍ**
doc. Mgr. Marek Mokriš, PhD. – doc. RNDr. Iveta Scholtzová, PhD.

Geometria je jednou zo zložiek matematického vzdelávania už u detí predškolského veku. Na nelichotivý stav v oblasti Geometria a meranie poukazujú aj ostatné výsledky medzinárodnej štúdie TIMSS žiakov 4. ročníka základnej školy. Geometria má osobitnú pozornosť v profesijnej príprave budúcich učiteľov pre predprimárny a primárny stupeň vzdelávania v podmienkach Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove.

Príspevok je zameraný na deskripciu a analýzu prístupu k profesijnej príprave budúcich učiteľov pre predprimárne a primárne vzdelávanie v geometrickej oblasti v podmienkach Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove od roku 2001 až po súčasnosť. Pozornosť je venovaná obsahovým, výkonovým ukazovateľom profesijnej prípravy ako aj spôsobu transformácie zamýšľaného kurikula do podoby realizovaného kurikula. Identifikované sú pozitívne trendy ako aj negatívne ukazovatele vývoja za ostatných viac ako 20 rokov. Súčasťou príspevku je vízia blízkej budúcnosti z pohľadu možnej transformácie, resp. inovácie profesijnej geometrickej prípravy z pohľadu trendov v oblasti informačno-komunikačných technológií (technológia rozšírenej reality, mobile learning, ...).

Kľúčové slová: geometria; primárne vzdelávanie; profesijná príprava učiteľov.

Pracovisko autora: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra matematickej edukácie